

Trolling eller seriøs debatt

En innholdsanalyse av nettavisenes kommentarfelt med blikk på deres demokratiske verdi

Jon-Arne Bilben Haugseth

Veileder

Martin Engebretsen

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2015

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

SAMMENDRAG

Denne oppgaven er en innholdsanalyse av kommentarfeltene hos tre norske nettaviser. Målet med analysen er å supplere og videreføre undersøkelsene Marte Winsvold gjorde i artikkelen *Deliberation, Competition, or Practice?: the Online Debate as an Arena for Political Participation*. I denne artikkelen presenterer hun et forskningsdesign hvor nettdebatten blir målt opp mot tre demokratiske ideal: deliberasjon, konkurranse og deltakelse. Tidligere har nettdebatten hovedsakelig blitt undersøkt for tegn på god deliberativ diskusjon. Forskerne har funnet få tegn på deliberasjon, og derfor har man stilt spørsmålstegn ved nettdebattens demokratiske verdi. Winsvold tolker mangelen på deliberasjon som et tegn på at nettdebatten kan støtte opp under andre demokratiske mål, og derfor inkluderer i hun i tillegg de demokratiske idealene konkurranse og deltakelse i sin analyse av to norske diskusjonsfora.

Materialet for denne oppgaven består av to kommentarfelt fra hver av de tre største norske nettavisene: Aftenposten.no, Dagbladet.no og VG.no. Kommentarfeltene er hentet fra perioden etter terrorangrepet mot satiremagasinet Charlie Hebdo 07.01.15 og er knyttet til meningsartikler som direkte eller indirekte omhandler ytringsfrihet. Temaet ytringsfrihet er valgt fordi debatt om ytringsfrihet innebærer en debatt om verdier. Verdier er abstrakte fenomen, og det finnes derfor ingen åpenlys fasit. Ønsket er at kommentarfeltene som analyseres skal kunne tiltrekke en variert gruppe deltakere.

Analysen viste at idealet *deltakelse* (46 %) var hyppigst representert i materialet. Fulgt av idealet *konkurranse* (38 %). Som forventet var det færre tilfeller av *deliberasjon* (18 %). Resultatene viste noe mer overraskende at trekket *uenighet* (29 %) fra idealet *konkurranse* var mest representert. Winsvold fant at kun 2 % av innleggene i hennes materiale kodet for dette trekket. Et åpenbart fokus på uenighet er en gjennomgående tendens i materialet. Et slikt fokus på uenighet blant deltakerne kan med enkelhet tolkes som en bekreftelse på nettdebattens frynsete rykte. Men selv om materialet inneholder eksempler hvor diskusjonen oppleves aggressiv og lite konstruktiv, så bidrar deltakerne hovedsakelig til saklige og konstruktive diskusjoner i kommentarfeltet.

For good ideas and true innovation, you need human interaction,
conflict, argument, debate.
– Margaret Heffernan

FORORD

Det er med et lettelsens sukk – og en liten dose vemod – jeg nå løfter fingrene av tastaturet. For i arbeidet med denne oppgaven har jeg lært mye om nettdebatt, forskning, og om meg selv. Før denne prosessen kunne jeg klare alt på egenhånd. Nå er verdien av gode sparringspartnere åpenbar. Derfor vil jeg gjøre Camilla, Caroline og Terje oppmerksomme på hvor viktige de har vært som støttespillere i hverdagen. På sine måter har de bidratt med motivasjon, gode diskusjoner og mye dårlig humor.

Jeg vil også rette et hjertelig takk til min veileder Martin Engebretsen som alltid har vært tilgjengelig med konstruktive råd og tilbakemeldinger. Å ha noen i bakhånd som kan stille de riktige spørsmålene, er en luksus jeg gjerne skulle hatt ellers i livet.

Jeg har aldri før opplevd å føle eierskap overfor ei tekst-fil, men i løpet av de siste månedene har det utviklet seg et forhold mellom meg og dette Word-dokumentet. De fleste forhold består av både fine og tunge stunder – vårt var intet unntak. Jeg husker godt den gangen jeg forsto Habermas og du ikke hørte etter; mine tanker var logiske, men alt du viste meg på skjermen var vås. Det var nok din skyld. Heldigvis nådde vi etter hvert en felles forståelse, og vi kan nå skilles som venner. Vi har lært mye av hverandre. Eller jeg har i det minste lært ett og annet om meg selv. Men nå er vi ved veis ende, og hvem vet hva framtida bringer. Lykke til der ute i den store verden. Er det noen som vil studere emosjonelle bånd mellom forskere og deres Word-filer?

INNHold

Sammendrag	i
Forord	iii
1.0 Innledning	1
1.1 Nettdebatten i et demokrati-perspektiv	2
1.2 Problemstilling	3
1.3 Oppgavas struktur	4
2.0 Teori	5
2.1 Deliberasjon, konkurranse og deltakelse	5
2.1.1 Idealet deliberativt demokrati.....	6
2.1.3 Idealet konkurransedemokrati	8
2.1.2 Idealet deltakerdemokrati.....	9
2.2 Nettdebatt	10
2.2.1 Deltakerne i nettdebatten.....	12
2.2.3 Nettdebatt som demokratisk verktøy	13
2.2.4 Anonymitet i nettdebatten	15
2.2.2 Moderering av nettdebatten.....	17
3.0 Metode	20
3.1 Materiale	20
3.2 Innholdsanalyse	21
3.2.1 Koding	22
3.2.2 Analyse spørsmål.....	23
3.5 Avgrensning	25
3.6 Etske refleksjoner	25
3.7 Metodens begrensninger	26

4.0 Analyse	28
4.1 Kodeeksempel	28
4.2 VG.no	29
4.2.1 Beskrivelse av materialet.....	29
4.2.2 Resultater fra kodinga.....	31
4.3 Aftenposten	35
4.3.1 Beskrivelse av materialet.....	35
4.3.2 Resultater fra kodinga.....	37
4.4 Dagbladet	40
4.4.1 Beskrivelse av materialet.....	40
4.4.2 Resultater fra kodinga.....	42
4.5 Samlede resultater	46
5.0 Drøfting	49
5.1 Idealenes roller i kommentarfeltet.....	49
5.1.1 Deliberasjon.....	49
5.1.2 Konkurransen.....	50
5.1.3 Deltakelse.....	53
5.2 Moderering av debatten.....	55
5.3 Anonymitet	56
6.0 Avslutning.....	58
Litteraturliste.....	61
Vedlegg 1: Kodeskjema	66
Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD	67

1.0 INNLEDNING

Internett har gitt oss flere nye muligheter for samhandling med andre. Blant disse er tilgangen til debatt i kommentarfelt og diskusjonsfora. Statistisk sentralbyrå viser at 93 % av norske husholdninger hadde tilgang på Internett i 2014 og 88 % oppgir at de bruker Internett på en gjennomsnittsdag (Statistisk sentralbyrå, 2015; Statistisk sentralbyrå, 2014).

Kommentarfelt og diskusjonsfora er de siste årene blitt en vanlig tjeneste hos de fleste norske nettaviser. (Ihlebak, Løvlie, & Mainsah, 2013). Våren 2015 har det gått en debatt om kommentarfeltets rolle i samfunnet. Debatten begynte etter journalister fra VGTV kontaktet personer som hadde bidratt i kommentarfeltene på VG.no. Disse deltakerne hadde skrevet kontroversielle innlegg om båtflyktningene i Middelhavet, og VGTV ringte for å konfrontere deltakerne med ytringene. Debatten i etterkant dreide seg blant annet om hvilken rolle kommentarfeltene har i offentligheten. En som stilte seg kritisk til VGTVs håndtering av saken var Mímir Kristjánsson, politisk reporter i Klassekampen. Han pekte på forskjellen mellom å delta i en debatt på VGTV og å skrive innlegg i nettavisenes kommentarfelt.

Jeg ser at VG sier disse har oppsøkt offentligheten selv. En kan gjemme seg bak det så mye en vil, men en har mange forskjellige typer offentligheter, og en ytrer seg ulikt i de ulike offentlighetene. Det å plukke ting fra den ene og inn i den andre er ikke alltid galt, det er til og med ofte riktig. Men en skal gjøre det med en type varsomhet som VG ikke gjør i denne saken, skriver Kristjánsson (2015).

Debattredaktør i Aftenposten, Erik Tornes, forsvarer VGTV. Han skriver at norske mediehus i mange år har snakket om å ta kommentarfeltene mer alvorlig, og at «det kan bety å hente ut de beste og mest konstruktive innleggene, men det kan også bety å konfrontere meninger» (Tornes, 2015). Ansvarlig redaktør i VG, Torry Pedersen uttalte at «Kommentarfeltene under artiklene i VG leses av titusenvise av mennesker, og da har du aktivt oppsøkt den offentlige arena. Da er det legitimt å konfrontere deg med dine standpunkter» (Andersen & Eisenträger, 2015). Det er relativt bred enighet om at kommentarfeltene er en del av offentligheten, men mens Pedersen og Tornes her viser til én offentlighet med like regler for alle, nevner Kristjánsson flere offentligheter. Når vi inkluderer flere offentligheter, kan vi også diskutere om deltakelse i de ulike offentlighetene kan ha ulik demokratisk verdi og forskjellige funksjoner for deltakerne.

1.1 NETTDEBATTEN I ET DEMOKRATI-PERSPEKTIV

Diskusjonene om nettdebattens verdi startet i dens barndom med det noen ser på som et utopisk syn på nettdebattens demokratiske potensial. Internettets åpne struktur og frie informasjonsstrøm gjorde at mange så internett som en optimal arena for demokratisk debatt. Diskusjonene har i de senere år blitt preget av et mer kritisk syn på internettets potensial som arena for offentlige diskusjoner. Men det er fortsatt relativt stor enighet om at internett har et betydelig potensial som arena for demokratisk deltakelse (Berg, 2011, s. 1). Befolkningsundersøkelser viser at i 2014 publiserte en av ti nordmenn innlegg på internett for å påvirke en sak (Statistisk sentralbyrå, 2015). I følge Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets undersøkelser benytter ungdom mellom 16 og 24 år internett som arena for politisk deltakelse i noe større grad en befolkningen som helhet. Det er også en tendens til at yngre mennesker benytter internett som påvirkningskanal, mens resten av befolkningen i større grad går via mer tradisjonelle kanaler (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2015). Om vi ser på nettdebatten med demokratiske øyne, er den interessant fordi den inkluderer uprofesjonelle deltakere. Dette er deltakere som normalt ikke ville slippe til i de tradisjonelle mediene (Enli & Skogerbø, 2008). Vi er ikke lenger avhengige av de tradisjonelle mediene for å nå fram når internetteknologien legger til rette for mediert dialog (Øvrebø & Moe, 2010).

Freedom of expression hinges on the belief that better civic solutions emerge from open discussion. Indeed it would not be too much to say that freedom of expression is the main-spring driving democracy, no matter how or where it is manifested (Holt R., 2004, p. 8).

Nettdebattens åpenhet har også gjort den til mål for kritikk. Blant annet er debatten i kommentarfelt og diskusjonsfora blitt kritisert for å bestå av personangrep og generell fiendtlighet. Etter terrorangrepet mot Regjeringskvartalet og AUFs sommerleir på Utøya økte norske nettaviser fokuset på moderering og styring av kommentarfeltene (Moum, 2014a). Nettavisene har forsøkt ulike tiltak for å hankses med problemet. Flere nettaviser krever at deltakerne stiller med fullt navn om de skal kommentere, og nettavisene har fått en mer systematisk tilnærming til moderering. For eksempel har Dagbladet.no nå et fast team som arbeider aktivt med moderering av kommentarfeltene (Moum, 2014b).

1.2 PROBLEMSTILLING

I denne oppgava vil jeg undersøke nettavisenes kommentarfelt for å finne hvilken verdi de har som arena for demokratisk debatt. Problemstillingen min er som følger:

Hvilken demokratisk verdi har nettavisenes kommentarfelt som arena for samfunnsdebatt?

For å undersøke kommentarfeltene har jeg valgt å benytte metoden Marte Winsvold presenterer i artikkelen *Deliberation, Competition, or Practice?: the Online Debate as an Arena for Political Participation*. I denne artikkelen koder Winsvold nettdebatten innen de tre idealene deliberasjon, konkurranse og deltakelse. Jeg vil gi en nærmere beskrivelse av hva de ulike idealene innebærer i teorikapittelet (kapittel 2). Når jeg benytter hennes metode, vil jeg kunne vurdere nettdebatten opp mot flere idealer enn kun deliberasjon – som ofte er brukt som eneste mål på debattens kvalitet. De ulike demokratiske idealene har forskjellige mål for demokratisk deltakelse. Ved å måle debatten opp mot alle tre, gir det rom for å si noe om debattens funksjon heller enn å kun vurdere diskusjonene opp mot deliberative teoretikers krav for god debatt. Samtidig vil resultatene fra denne oppgava fungere som supplement til Winsvolds resultater. Hun analyserte diskusjonsfora som var eid av to norske nettaviser. Materialet hun analyserte ble hentet i 2005, og diskusjonsforaene finnes ikke lenger. Begge nettavisene benytter nå kommentarfelt under artiklene. Ulikhetene i debattarenaene – kommentarfelt og diskusjonsforum – og tiden som har gått mellom innhenting av materialene vil kunne gi et innblikk i hvordan debatten kan ha endret seg siden 2005 og hvordan debattens plassering påvirker samtalene.

Jeg vil nå gi en kort forklaring av benevnelser jeg bruker på de ulike delene av materialet: Når jeg skriver om *kommentarfelt* i denne oppgava, viser jeg til hele feltet under en artikkel. Der kan leserne bidra med egne kommentarer. Begrepet kommentarfelt inkluderer altså hele feltet fra start til slutt og alle elementer det inneholder. Elementene deltakerne bidrar med i kommentarfeltet kalles i oppgaven *kommentarer* eller *innlegg*. Jeg velger å veksle mellom begge begrepene for å forbedre tekstens lesbarhet. *Diskusjonstråder* er nye samtaler innenfor et kommentarfelt. Disse trådene oppstår ved at noen trykker på «svar»-knappen på et eksisterende innlegg. Svarinnleggene legger seg direkte under den opprinnelige kommentaren, men

de skiller seg ut ved at de har et innrykk mot høyre. Noen ganger skjer det at et svarinnlegg ikke blir plassert slik, og svaret blir stående uten tilknytning til innlegget det skulle kommentere.

1.3 OPPGAVAS STRUKTUR

Denne oppgava har en klassisk struktur med innledning, teori, metode, drøfting og avslutning. I teoridelen (kapittel 2) vil jeg først presentere de tre idealene som danner grunnlaget for analysen før jeg presenterer et bredere teoretisk begrepsapparat som vil fungere som støtte i drøftingen av resultatene. Deretter kommer metodekapittelet (kapittel 3) hvor jeg presenterer framgangsmåten for analysen, oppgavas avgrensing og etiske refleksjoner over forskning på internett. I analysekapittelet (kapittel 4) presenterer jeg først resultatene for hvert kommentarfelt før jeg i siste del presenterer et samlet resultat. Jeg har valgt å drøfte idealene hver for seg i drøftingskapittelet (kapittel 5). Jeg drøfter også aspekter ved kommentarfeltene som moderering og anonymitet. Avslutningsvis vil jeg oppsummere og drøfte resultatene i sin helhet.

2.0 TEORI

2.1 DELIBERASJON, KONKURRANSE OG DELTAKELSE

Borgernes deltakelse i samfunnet er en hjørnestein i den demokratiske prosessen. Og den offentlige samtale er derfor en sentral arena for deltakelse. Internett har i senere tid blitt et av våre mest sentrale media, og dermed en viktig kanal for samtaler (Holt R., 2004, s. 7).

Denne oppgava legger de tre demokratiske idealene deliberasjon, deltakelse og konkurranse til grunn for analysen. Bakgrunnen for dette er Marte Winsvolds artikkel *Deliberation, Competition, or Practice?: the Online Debate as an Arena for Political Participation*. Winsvold (2013, s. 3) skriver at man lenge har brukt det deliberative ideal som eneste, eller i det minste den dominerende, målestokken for kvaliteten på og verdien av nettdebatt. I noen tilfeller har man utvidet diskusjonen til også å inkludere konfliktbaserte diskusjoner, men der dette er gjort, er deliberasjon fortsatt standarden for «god diskusjon».

Winsvold (2013) tar utgangspunkt i kritikken mot Internett som arena for debatt når hun presenterer de to alternative demokratiske potensialene *konkurranse (competition)* og *deltakelse (practice)*. Kritikken baserer seg ofte på undersøkelser av nettdebatten hvor deliberasjon er målet for offentlige diskusjoner. Winsvold (2013, s. 3) hevder at vi risikerer å overse andre verdier ved nettdebatten når vi kun fokuserer på deliberasjon. For å fange flere verdifulle sider ved nettdebatten presenterer Winsvold to alternative idealer; hun vil studere debattråder med blikk på idealene *konkurranse* og *deltakelse* i tillegg til *deliberasjon*. Ved å undersøke flere demokratiske potensialer vil hun «provide a more balanced assessment of the online debates' democratic value, identifying their merits, and not only their shortcomings» (Winsvold, 2013, s. 4).

Her vil jeg presentere idealene som legges til grunn for analysen og vurderingen av nettdebatten i denne oppgava. Først kommer en kort redegjørelse for det deliberative ideal, så vil jeg se nærmere på idealet konkurranse, før jeg presenterer hovedtrekkene ved idealet deltakelse.

2.1.1 IDEALET DELIBERATIVT DEMOKRATI

En av hovedtankene bak begrepet deliberativt demokrati er at flertallsregelen ikke alene kan være grunnlag for beslutninger. Gjennom offentlig debatt skal vi presentere våre argumenter og legge dem til grunn for en flertallsbeslutning. Det er gjennom offentlig debatt og gjensidig kommunikasjon vi identifiserer hva vi er uenige i, vurderer hverandres argumenter og søker enighet (Eriksen & Weigård, 1999, s. 152). Innen tanken om det deliberative demokrati, er debatten i seg selv holdt høyt. Fokuset er på *hvordan* vi kommer fram til avgjørelser alle kan leve med, og i hvilken grad debatten er fri og åpen for alle. Dette siste punktet betyr ikke at alle skal delta, men alle skal ha muligheten til å legge fram saker, svare på argumenter og presentere sine løsningsforslag. Alle relevante argumenter skal tas med i vurderingen (Strømsnes, 2003; Fairclough & Fairclough, 2012, s. 12).

The [deliberative] model assumes that difference always exists between subjects, difference which necessitates a process of rational-critical discourse in order for privately-oriented individuals to become publicly-oriented citizens and for public opinion to develop that can rationally guide decision-making (Dahlberg, 2001, s. 616).

Politisk diskusjon er hovedformen for politisk deltakelse innen det deliberative ideal. Våre meninger formes og endres gjennom offentlig diskusjon. Vi reviderer våre meninger i respons på bedre argumenter og ser med kritiske blikk på egne og andres argumenter. Offentlig diskusjon vil, gjennom denne sirkulære bevegelsen, lede oss til en felles forståelse (Winsvold, 2013, ss. 4-5). Winsvold (2013, s. 5) skriver at det som i hovedsak skiller deliberativ argumentasjon fra ikke-deliberativ argumentasjon er at deltakerne er åpne for å høre hverandres argumenter, arbeider mot en felles forståelse og endrer sine meninger når de møter overbevisende argumenter. Med argumentasjon menes den type tale hvor deltakerne setter ord på uenighet om gyldighetskrav, og deltakerne forsøker å forsvare eller kritisere gyldighetskravene ved bruk av argumenter. Et argument inneholder grunner som på systematisk vis er knyttet til gyldighetskravet til en problematisk ytring (Habermas, 1984, s. 18).

The 'strength' of an argument is measured in a given context by the soundness of reasons; that can be seen in, among other things, whether or not an argument is able to convince the participants in a discourse, that is, to motivate them to accept the validity claim in question (Habermas, 1984, s. 18).

Beslutningene som fattes er kollektive når de oppstår i en kontekst hvor alle er likeverdige og det er lagt til rette for en åpen, offentlig argumentasjon. Vi har en forestilling om våre meningers gyldighet. Vi har en tanke om hvor mange som vil stille seg bak eller forkaste våre utsagn. Når vi ytrer våre argumenter offentlig, åpner vi samtidig for at andre kan komme med motargumenter. Disse motargumentene åpner på samme måte for nye argumenter mot motargumentene (Habermas, 1968, s. 233).

Det deliberative ideal bygger også på tanken om menneskets feilbarlighet. Alene har vi ikke kunnskap og erfaring nok til å alltid ta gode beslutninger. Når vi kombinerer vår kunnskap og oppfinnsomhet i deliberasjon, øker sannsynligheten for at vi når gode beslutninger (Fairclough & Fairclough, 2012). Tanken om menneskets feilbarlighet omfatter også vår vilje, eller manglende vilje, til å arbeide mot fellesskapets beste. Deliberasjon skal minimere sannsynligheten for at beslutninger tas basert på individets egeninteresse på bekostning av fellesskapet (Elster, 1998). Der den naive samtale kan bidra til å opprettholde eksisterende verdenssyn, vil deliberasjon kunne gi et kritisk blikk på eksisterende paradigmer og muliggjøre endring (Habermas, 1984).

Tanken om det deliberative demokrati er ikke en moderne oppfinnelse. Vi finner spor etter ideen om deliberasjon så langt tilbake som vi kan spore den demokratiske tanke (Elster, 1998, ss. 1-3). Et eksempel på dette kan vi se i den greske statsmannen Perikles lovtale for Athen hvor han sier «... instead of looking on discussion as a stumbling-block in the way of action, we think it an indispensable preliminary to any wise action at all (Thukydide II. 40)». Perikles vektlegger diskusjonens nøkkelrolle i utarbeidelsen av solide beslutninger. Men deliberasjon var ikke bare ukomplisert i det greske demokratiet. Det rådet mistillit mot personer som framsto som gode retorer. Talerne la ofte vekt på egne mangler og på motstanderens taleferdighet for å vise at han ikke kamuflerte dårlige argumenter bak språklig ornamentikk (Elster, 1998, ss. 1-3).

Jürgen Habermas er blant de mest sentrale akademikerne som har fremmet tanken om det deliberative demokrati, men Habermas' idealer for den offentlige debatten er blitt kritisert for å undervurdere betydningen av konflikt og meningsbryting (Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen, & Wollebæk, 2013, s. 115). Det er blant annet dette Winsvold (2013) vil se nærme-

re på når hun introduserer to «nye» idealer for å måle hvilken funksjon nettdebatten har for folk flest.

2.1.3 IDEALET KONKURRANSEDEMOKRATI

Idealet om konkurransedemokratiet er i utgangspunktet ikke en metode for å måle debattens kvalitet, men en teori om demokratiet oppfattet som representasjon. Teorien er blitt behandlet og konsentrert av Marte Winsvold (2013) for at den skal kunne ses som et alternativ til idealet om deliberasjon. Hun har basert sine analyse spørsmål på forventningene til konkurransedemokratiet som presentert i *An Economic Theory of Democracy* av Anthony Downs (1957) og *Offentlighet og deltakelse: to teorier om deltakerdemokratiet* av Jon Elster (1983).

Innen idealet om konkurranse er ikke målet å komme fram til enighet med motstanderen, men å kaste lys over uenigheten, avvise motstanderens argumenter, og å overbevise publikum. Meningene tar deltakerne med seg inn i debatten, og man ser ikke på meninger som noe som vil endres. Det er en kamp mellom to eller flere låste ståsted, og deltakerne søker å overbevise publikum – ikke hverandre (Winsvold, 2013, s. 6). Siden deltakernes ståsted er låst, kan ikke deltakernes meninger og målet med debatten endres underveis, men de kan tilpasse argumentene til endringer i debattsituasjonen (Downs, 1957, s. 253). Formålet med diskusjonen er å informere publikum slik at de kan ta veloverveide valg. Deltakernes oppgave er å formulere argumenter som gjør det tydelig at publikum har to eller flere alternativer å velge mellom. De skal samtidig overbevise publikum om at deltakerens eget alternativ er det beste (Winsvold, 2013, s. 6).

Tidligere skrev jeg at tanken om et deliberativt demokrati har eksistert siden demokratiets morgen i det gamle Hellas. Men det er ikke nødvendigvis likhetstegn mellom idealer og praksis. Styret i Athen var basert på direkte demokrati, men Folkeforsamlingen besto av flere tusen frie borgere. Størrelsen på forsamlingen gjorde at diskusjonen bare kunne finne sted mellom et lite knippe talere, mens resten av oppmøtet fungerte som publikum. Talerne snakket ofte om hverandre, heller enn til hverandre, med mål om å vinne publikums gunst. For i siste instans var det publikum som stemte og kronet en vinner (Elster, 1998, ss. 2-3). I praksis minnet diskusjonene i Athen ofte mer om konkurranse enn deliberasjon.

2.1.2 IDEALET DELTAKERDEMOKRATI

I deltakerdemokratiet forventer man at borgerne tar del i offentlige beslutninger. Deltakelsen måles i den aktive deltakelsen ved offentlige beslutningsprosesser som påvirker individet. Hovedfunksjonen til deltakelse innen deltakelsesdemokratiet er utdanning. Dette inkluderer både de psykologiske sidene, for eksempel en følelse av politisk kompetanse, og tilegnelse av praktiske demokratiske ferdigheter. Jo mer borgerne deltar, jo bedre blir de til å delta (Pateman, 1970, ss. 24-25). Målet med deltakelsen kan deles i to (Winsvold, 2013). På den ene siden, skal meningene som skapes være mer representative fordi flere deltakere tar del i meningsskapingen. På den andre siden, skal vi utvikle våre demokratiske ferdigheter og på den måten også forbedre oss selv.

Gjennom deltakelse skal vi få demokratiske personligheter som gjør oss i stand til å se hvordan ulike politiske felt er knyttet sammen, å prioritere mellom ulike politiske mål, og å vurdere kvaliteten på politiske prosesser (Winsvold, 2013, s. 7). Vi trenger ikke delta i alle beslutninger, men ved å ta del i noen beslutningsprosesser skaffer vi oss ferdigheter som kan komme til nytte i diskusjoner om andre tema og i andre fora (Bergh, 1983, ss. 7-8). Gjennom diskusjoner om normer og regler for politisk diskusjon, støtter vi opp under idealet om deltakelse. Vi blir bedre til å argumentere, og på den måten vil vi senere kunne få innpass i mer lukkede fora for politisk diskusjon (Winsvold, 2013, p. 8). Vi er ikke født samfunnsborgere; vi blir det gjennom utdanning og politisk deltakelse i en fri stat (Barber, 2003).

Barber (2003, s. xviii) beskriver motsatsen til deltakerdemokratiet som et «fear's empire», et fryktens rike, hvor befolkningen står som et passivt publikum og ser elitene duellere. Men i en republikk av samfunnsborgere, rister engasjerte individ av seg frykten ved å selv delta i demokratiske handlinger. Dette innebærer at de som nasjon kan delta i debatt, stemme og ta ansvar for egen sikkerhet heller enn bare å stemme på og avsette politiske representanter.

Barber (2003) skiller mellom sterke og svake demokrati, eller *thin and strong democracy*. Et svakt demokrati er basert på representasjon. Borgerne velger hvem som skal regjere gjennom formelle valg, men utover dette er det eliten og politikerne som styrer og former samfunnet. Tanken er at de få som styrer har bedre utgangspunkt for å bedømme borgernes beste enn borgerne selv. Borgerne kan fungere som vaktbikkjer, men er hovedsakelig opptatt med sine private liv og interesser. Sterke demokrati kjennetegnes av tydelige innslag av deltakelse og

deliberasjon. Borgerne er med på å styre seg selv. De deltar ikke i alle saker til alle tider, men demokratiet særpreges av en sterk deltakelse i saker som påvirker borgeren. I et sterkt demokrati definerer man seg selv gjennom deltakelse, og borgerskap er en livsstil. Borgerne utvikler seg slik demokratiet krever. Blikket heves fra *jeg* til *vi*. Med fokus på *vi*-et endres måten vi ser på og vurderer goder og interesser. Gjennom diskusjon og samarbeid skapes en felles bevissthet og politisk vurderingsevne (Barber, 2003).

Strong democracy urges that we take ourselves seriously as citizens. Not merely as voters, certainly not solely as clients or wards of government. Citizens are governors: self-governors, communal governors, masters of their own fates. They need not participate all of the time in all public affairs, but they should participate at least some of the time in at least some public affairs (Barber, 2003, s. xxix).

Et sterkt demokrati kan ikke bestå kun ved hjelp av sterke ledere. For å opprettholde et sterkt demokrati er vi avhengige av samfunnsborgere som er kompetente og ansvarlige (Barber, 2003, s. xxix). Teorien om deltakerdemokratiet bygger på tanken om at individer og samfunnsinstitusjonene ikke kan oppfattes som isolert fra hverandre. Representative institusjoner på nasjonalt nivå er ikke nok for å opprettholde demokratiet. Vi trenger andre arenaer for sosial trening for at alle skal kunne utvikle demokratiske holdninger og egenskaper (Pateman, 1970, s. 42). For man blir ikke samfunnsborger på grunn av likhet; samfunnsborgerskapet skaper likhet (Barber, 2003, s. xxix). Og når vi blir samfunnsborgere, fører vi ikke krig mot vårt private jeg; Vi finner heller et uttrykk for oss selv som omfatter både individualitet og fellesskap (Barber, 2003, s. xxvii).

Felles for de tre idealene er at diskusjon står sentralt i forståelsen av hva som er grunnlaget for et solid demokrati. Diskusjonen har ulik form og funksjon innen de tre idealene, men det er diskusjonen som er bærebjelken i demokratiet, og det er diskusjonen som er grunnlaget for endring og forbedring.

2.2 NETTDEBATT

Internett gir oss nesten ubegrensede muligheter til å dele våre meninger. Den mest framtrædende av disse er muligheten for kommentering. En kommentar kan defineres som «en merknad til eller en forklaring av en eksisterende tekst» (Hoem & Schwebs, 2010, s. 83). I følge Hoem og Schwebs (2010, s. 83) kan ikke teksten redigeres av brukerne, men ved å kommentere kan brukerne dele sine meninger og lese andres tanker om teksten. Ved å lese kommentarer kan brukerne dele sine meninger og lese andres tanker om teksten. Ved å lese kommentarer kan brukerne dele sine meninger og lese andres tanker om teksten.

tarfeltet kan man se den opprinnelige teksten i et annet lys. Dette fenomenet beskriver de som kollektiv meningsskaping. Selv om nettavisene inkluderer stadig mer brukergenerert innhold, er fortsatt ideen bak en spredning av nyheter fra én kilde til mange lesere. Og de fleste av nettavisenes brukere forholder seg til sidene på denne måten (Øvrebø & Moe, 2010, s. 14).

Mange hadde et svært optimistisk syn på internettets muligheter til å endre samfunnet på 90-tallet og starten av 2000-tallet. Man håpet internettets åpne arkitektur ville oppfordre til økt politisk deltakelse (Holt R., 2004, s. 8). Interaktivitet er sett på som ett av de viktigste aspektene ved Internett, delvis fordi det gjør mulig både horisontal kommunikasjon – mellom borgere – og vertikal kommunikasjon – mellom borgere og elitene (Stromer-Galley & Wichowski, 2011, s. 171). Vi har nesten alltid noe å vinne på å lære om situasjoner via personer med andre meninger enn oss selv. Internett legger til rette for at folk med ulik bakgrunn og ulike ståsted kan komme sammen for å dele tanker og idéer. Og siden informasjon ofte ligger lagret over tid, trenger vi ikke alltid delta i diskusjonen for å få utbytte av meningsutvekslingen. Vi kan lese gjennom diskusjonstråder i etterkant og få en oversikt over andres meninger om et tema (Holt R., 2004, ss. 14-15). For eksempel kan denne oppgava gjennomføres fordi vi kan finne tilbake til eldre artikler og kommentarfelt på nettavisenes sider. Videre gjør Internett at vi kan produsere, dele, kommentere på, og anbefale deler av en global offentlig dialog. Som medium har Internett dermed potensial til å endre det demokratiske landskap og utvide den offentlige sfære (Stromer-Galley & Wichowski, 2011, s. 170).

Fordi nettdebatten kan ha et høyt tempo, kan vi ofte presentere vår uredigerte og ureflekterte mening om temaet som blir debattert. Dermed vil vi også kunne bruke argumenter vi ikke ville valgt om vi hadde bedre tid til å tenke oss om. Slike spontane utsagn oppleves ofte som mer «ekte» og «ærlige» enn planlagte utsagn (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 110). Tempoet i nettdebatten gjør at det kan synes noe tilfeldig hvem som deltar i ulike tråder. Deltakelse krever til en viss grad at vi er tilstede mens tråden er noenlunde fersk. Har vi vært borte fra forumet i noen dager vil det være vanligst at vi blir med i en ny debatt selv om eldre tråder kan være av større interesse (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 111). Om dette er tilfelle i nettavisenes kommentarfelt, hvor deltakerne kan velge å dele kommentarer og artikler på Facebook og Twitter er vanskelig å si med sikkerhet. Innen idealene om deliberasjon og deltakelse kan tempoet på Internett ses på som en akilleshæl. Det kreves tid og et behers-

ket tempo om man skal oppnå den gode samtale og nå rasjonelle, demokratiske beslutninger (Barber, 2003, s. xv).

Våre digitale spor, for eksempel kommentarer, lagres og er ofte mulige å finne gjennom et enkelt nettsøk. Vi kan slette våre egne innlegg, men vi har ingen mulighet til å vite om innlegget er kopiert eller lagret av andre. Dermed har vi heller ingen kontroll over hvem som blir det framtidige publikumet. Deltakelse på offentlige nettsted kompliseres ytterligere av at dette ikke trenger gi følelsen av å opptre offentlig. I nettdebatt kan vi oppleve at det er de samme personene som går igjen i ulike tråder, og vi kan etter hvert etablere digitale forhold til disse menneskene. Slik danner vi oss et inntrykk av debattens publikum som mindre enn det egentlig er. Problemet med dette er at nettets publikum som regel er større enn vi er klar over (Lüders, 2008, s. 114).

2.2.1 DELTAKERNE I NETTDEBATTEN

Få og løse krav for å bidra er del av grunnen til at nettdebatten skaper nye muligheter for deltagelse. På en del netttora er eneste krav at man lager en profil (Holt R., 2004, s. 13). Forskning viser at de som deltar i nettdebatt skiller seg noe fra resten av befolkningen med hensyn til blant annet alder, utdanning og inntekt (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 110). Menn er representert i større grad enn kvinner, men diskusjoner på Facebook er et unntak. Spesielt er kvinner lite representert i diskusjoner om økonomisk politikk og innvandring. Det er også en svak tendens at personer med lavere utdanning er mer aktive enn personer med høy utdanning. Unntaket er Twitter, hvor personer med høy utdanning er overrepresentert. Selv om det er en overvekt av mennesker med høy politisk interesse som deltar i nettdebatten, er en større andel personer med mindre interesse for politikk representert enn i sammenlignbare aktiviteter utenfor nettet. Det er også påvist at deltagelse i nettdebatt kan øke den politiske interessen til deltakere med lav eller moderat interesse (Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen, & Wollebæk, 2013, ss. 124-130). Stromer-Galley (2002, s. 78) fant at omtrent halvparten av de som deltok i politiske diskusjoner på nettet ikke hadde politiske diskusjoner med andre ansikt til ansikt. Hun viser til at det for noen finnes et tabu rundt politiske samtaler. Online diskusjonsfora representerer et fristed fra tabuet hvor man kan lufte sine argumenter og høre andres meninger.

I undersøkelsen av nordmenns samfunnsengasjement i sosiale media fant Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen og Wollebæk (2013) at omlag en av tre nordmenn deltar i nettdebatter på ulike arenaer. Men hovedvekten av debatten foregår mellom individer som har en eller annen forbindelse i den fysiske verden, og ikke mellom anonyme fremmede. Det meste av nettdebatt skjer altså på arenaer som Facebook hvor deltakerne kjenner hverandre. Nettdebatten er tiltalende for mange på grunn av muligheten for å møte andre med like interesser og politiske syn. Når vi finner sammen med likesinnede danner vi normer for måten vi skal te oss i samspill med hverandre. Det kan legges vekt på at vi skal tilpasse oss homogene samfunn på internett. Homogenitet i diskusjonsfora kan føre til økt diskriminering mot de som er annerledes. Det skapes en «oss mot de andre»-mentalitet. Noe som videre forsterker ønsket om å kun samhandle med likesinnede. På den annen side er det også vist at noen både søker og setter pris på diskusjoner hvor et spekter av meninger kommer fram (Stromer-Galley & Wichowski, 2011, s. 171).

2.2.3 NETTDEBATT SOM DEMOKRATISK VERKTØY

Nettdebatten blir trukket fram som et positivt motstykke til massemedienes kontrollerte informasjonsstrøm. Rapporten «Ytringsfrihet i Norge: Holdninger og erfaringer i befolkningen» viser blant annet at den norske befolkning i stor grad mener journalister favoriserer kilder med samme mening som dem selv (Staksrud, et al., 2014, ss. 75-76). Men storparten mener samtidig at norske media samlet belyser saker fra ulike sider, og at mediene setter viktige saker på dagsorden (Staksrud, et al., 2014, ss. 66-67). Nettdebatten representerer et rom hvor vi kan legge fram argumenter og fakta som ikke kommer fram i massemediene (Rasmussen, 2006, s. 82). Innleggene i en leerspalt i ei avis blir plukket ut og forhåndsredigert av debattredaktøren før de blir publisert. Dermed når ikke alle ytringer fram. Nettet og nettdebatten skiller seg fra den konvensjonelle pressens leerspalter ved at brukerne kan komme med sin spontane, og ofte uredigerte, respons. Slik fungerer Internett som en arena hvor nye stemmer kan komme til orde (Hoem & Schwebs, 2010, s. 83).

Spesielt for nettdebatten er at nesten kan alle delta, men også at diskusjonene kan vare så lenge de trenger for at deltakerne skal nå en felles forståelse (Winsvold, 2013, s. 5). Til forskjell fra samtalene i vår private sfære, har synspunkter vi deler i nettdebatt potensial til å bli delt langt utover det lokale. I realiteten er det nok svært få som leser og oppfatter argumentene som legges fram, og få argumenter spres utover den lokale deloffentligheten. Men selv om

det er langt mellom argumenter med stor spredning, er det spredningspotensialet som skiller nettsamtalene fra diskusjoner i den private sfære. Deltakernes begrensede fysiske mobilitet hindrer spredning av argumenter fra slike private samtaler, mens Internett gjør det mulig for deltakere og tilskuere å dele argumenter (Hoem & Schwebs, 2010; Holt R., 2004, s. 15). På grunn av Internetts omfang og brukernes kontinuerlige aktivitet er sannsynligheten samtidig stor for at den enkeltes argumenter drukner i informasjonsflommen (Holt R., 2004, s. 18).

Skogerbø og Winsvold (2008) skriver at det er et begrenset antall personer som leser og deltar i nettdebattene, og at en vanlig oppfattelse er at nettdebatten har liten direkte innvirkning på offentlige samtaler og beslutninger. Men ved nærmere undersøkelser av nettdebatten om lokalpolitiske tema, fant de at nettdebatten ikke var helt uten politisk betydning. De skriver at nær halvparten av norske lokalpolitikere oppgir at de kikker innom diskusjonene, og en tredjedel har brukt argumenter fra nettdebatten i politiske diskusjoner. Det er også gjort undersøkelser som viser at de som deltar i nettdebatter generelt er mer politisk aktive enn gjennomsnittet i befolkningen. Ved å koble disse aspektene sammen, kan vi anta at nettdebatten har potensial til å påvirke den offentlige meningsdannelsen og politikken i større grad enn man tidligere har trodd (Skogerbø & Winsvold, 2008, ss. 58-59).

Debatt på internett blir ofte kritisert for manglende seriøsitet, personangrep og lav kvalitet (Enli & Skogerbø, 2008, s. 11). En vanlig oppfatning er at nettdebatten ikke lever opp til idealene for politisk diskusjon. Innleggene er skrevet i hast, de er irrasjonelle og består av dårlige argumenter, sies det. Heller enn vilje til å høre andres meninger, tenderes det mot å angripe motstanderen (Winsvold, 2013, ss. 6-7). *Flaming* og *Trolling* er kjente fenomen innen nettdebatten. *Flaming* beskrives som verbale angrep eller fornærmelser i diskurs på internett. *Trolling* beskriver innlegg som er ment å forstyrre eller forringe diskusjonen. (Stromer-Galley & Wichowski, 2011, s. 172). Men da Skogerbø og Winsvold (2008) analyserte innlegg om lokale spørsmål i avisenes nettfora, fant de at nettdebatten i større grad en antatt også følger konvensjoner for politisk debatt og at personangrep kun forekom i to av ti innlegg. Dette skriver de ikke kan antas å være spesielt høyere enn på andre arenaer for politiske debatt. I tillegg fant de at ni av ti innlegg besto av begrunnede påstander.

Nettdebatten kan støtte opp under andre demokratiske mål enn bare å være arena for deliberasjon. Hva som kalles god debatt vil variere etter hva vi definerer som målet for debatten. Dersom vi setter deliberasjon som eneste standard for god debatt, vil vi måtte måle kriterier

som enighet, meningsendring og vedkjenning. Men dersom vi inkluderer idealene konkurranse og deltakelse, vil det også være relevant å måle graden av uenighet, viktighet og validitet. Hvilke demokratiske idealer man legger til grunn for sin vurdering vil altså bestemme hva som skiller en god diskusjon fra en dårlig diskusjon. For eksempel vil refleksjon over debatten og reglene for debatten ha en demokratisk verdi. Deltakerne blir oppmerksomme på hvordan de selv og de andre deltakerne argumenterer, og de tvinger dermed seg selv og hverandre til å forholde seg til reglene for offentlig debatt (Winsvold, 2013).

Vi ser forøvrig en økende tendens til at flere deltar i fora som enten er fysisk lukket for andre eller som oppfattes som lukket på grunn av forumets homogene deltakergruppe. I tiden etter 22. Juli 2011 har vi blitt spesielt oppmerksomme på dette. Og vi har blitt mer bevisste på at noen ikke deltar i de nye sosiale media for å prøve gyldigheten av egne argumenter. De søker heller bekreftelse på egne meninger. De søker meningsfeller, ikke intersubjektiv refleksjon (Bangstad & Vetlesen, 2011, s. 340). Samtidig er det slik at de tradisjonelle debattkanalene, som TV og aviser, i hovedsak har presentert stemmer med erfaring fra og innsikt i offentlig diskurs. Nettdebatten skaper et rom hvor det kreves mindre debattøvelse for å kunne delta. Dermed er nettdebatten en arena hvor vi får mulighet til å prøve og feile som deltakere i en offentlig diskurs (Winsvold, 2013, s. 7).

Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen & Wollebæk (2013) viser til at mangfoldet av digitale informasjonskilder kan forsterke ulike skiller i samfunnet. For eksempel er det enklere for de med høyere utdanning og flere politiske ressurser å tilegne seg mer og detaljert informasjon. Samtidig gjør den store valgmulighet i informasjonskilder, at de med lavere utdanning og liten interesse for politikk enklere slippe å forholde seg til ulike typer informasjon. Når Internett blir en stadig viktigere informasjonskilde, vil det være naturlig at vi ser økende tendenser til ulikhet i kunnskapsnivå og engasjement. Samtidig er mangfoldet av informasjonskilder en av styrkene til Internett som arena for debatt. Argumenter vi presenterer kan raskt og enkelt etterprøves av andre deltakere. Dermed burde det teoretisk være en høyere terskel for å bygge argumenter på falske premisser.

2.2.4 ANONYMITET I NETTDEBATTEN

I Norge går det på våren 2015 flere diskusjoner om anonymitet i samfunnsdebatten. En av disse handler om bloggeren som skriver under pseudonymet Doremus Schafer. Han eller hun

får støtte fra stiftelsen Fritt Ord og er fast bidragsyter i Dagbladet, fagbladet Journalisten og i tidsskriftet Manifest. Det råder uenighet rundt Doremus Schafer og om hvorvidt hans eller hennes ytringer er omstridte og dermed om de krever beskyttelse av anonymitet. De som kjenner Schafers identitet, blant annet Fritt Ord og redaktører i Dagbladet, stiller seg bak Schafers anonymitetsbehov. Skeptikerne viser til funksjonen anonymitet er ment å ha i samfunnsdebatten når de kritiserer Schafers innpass i relativt sentrale norske publikasjoner. Anonymiteten skal beskytte debattanten mot umulige eller farlige situasjoner. En del av de som har gått ut mot publiseringen av Schafers ytringer, peker på at de ikke finner noen ytringer som skulle tilsi at Schafer har behov for denne beskyttelsen (Holt A., 2015; Giæver, 2015). Schafer har selv skrevet en artikkel hvor han eller hun argumenterer for at anonymitet ikke trenger bety at samfunnsdebatten blir kjørt i grøfta (Schafer, 2015). Også Skogerbø og Winsvold (2008) ser at det finnes gode argumenter for en anonym nettdebatt. Ved å tillate anonyme kommentarer, senker vi terskelen for deltakelse. I tillegg synes det at nettdebatten er mindre formell enn andre arenaer, og den oppfattes heller ikke i like stor grad som del av det offentlige rom. Med lav terskel for deltakelse, kan nettdebatten fungere som læringsarena for politisk debatt (Skogerbø & Winsvold, 2008, s. 45).

Mange nettfora har innført ulike typer medlemsregistrering for å forhindre at debattanter ytrer seg diskriminerende, nedsettende eller hatefullt (Hoem & Schwebs, 2010, s. 85). Og en del nettsted, som Aftenposten.no og VG.no, krever at deltakerne signerer med fullt navn. Lindholm (2006, s. 357) skriver at en debattkultur basert på anonymitet i verste fall kan ødelegge Internett som demokratisk medium. «Anonyme ytringer synes lite egnet dersom hensikten er å få fram gode diskusjoner og slik styrke et demokratisk samfunn» (Hoem & Schwebs, 2010, s. 88). Dette blir spesielt viktig om Internett fortsetter utviklingen mot å være folks foretrukne arena for politisk debatt. Han skriver at dersom vi skal skape en fullverdig demokratisk offentlighet, må dette baseres på en debatt hvor alle står ansvarlige for egne ytringer – også på Internett. Men retten til å opptre anonymt er likevel viktig. Vi skal kunne beskyttes bak anonymitet når vi må befinne oss i situasjoner hvor våre utsagn er viktige for samfunnet, men vi har grunn til å frykte for vår egen sikkerhet om ytringene blir publisert. Men dette skal være et unntak, mener Lindholm. Hovedregelen er at man skal kunne holdes ansvarlig for sine ytringer (Lindholm, 2006, s. 358). Anonyme innlegg i nettdebatten får sjelden samme betydning som signerte kommentarer, skriver Skogerbø og Winsvold (2008). I en debatt hvor noen eller alle deltakerne er anonyme, kan ikke debattantene identifisere hvilke motiver de andre har for å legge fram argumenter. Hvordan skal vi skille mellom argumenter basert i personli-

ge standpunkt og argumenter bygd på mindre aktverdige motiver, dersom vi ikke vet hvem vi diskuterer med (Skogerbø & Winsvold, 2008)?

2.2.2 MODERERING AV NETTDEBATTEN

De tradisjonelle medienes samfunnsansvar innebærer blant annet at de skal legge til rette for dialog og debatt mellom borgere. Ihlebæk, Løvlie og Mainsah (2013, s. 224) skriver at tilrettelegging av meningsutveksling mellomborgerne i nettfora kan ses på som en forlengelse av dette ansvaret. Ved at nettavisene gjør det mulig for leserne å dele egne meninger og argumentere mot hverandre, legger de samtidig et ansvar på seg selv. Kommentarfeltene er en del av nettavisene og er derfor del av avisas redaksjonelle ansvar i følge en dom fra Den europeiske menneskerettsdomstol (Mossin, 2015; European Court of Human Rights, 2015). Sentrale spørsmål er derfor i hvilken grad nettavisene skal redigere og styre nettdebatten, hvilke krav vi skal stille til bidragsyterne, og hvordan dette kan gjennomføres i praksis (Ihlebak & Ytreberg, 2009, s. 49). I følge Vær Varsom-plakaten, punkt 4.17, har norske nettaviser mulighet til selv å velge om de skal moderere kommentarfeltene på forhånd eller etter publisering:

4.17. Dersom redaksjonen velger ikke å forhåndsredigere digitale meningsutvekslinger, må dette bekjentgjøres på en tydelig måte for de som har adgang til disse. Redaksjonen har et selvstendig ansvar for så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk (Pressens Faglige Utvalg, 2015).

Kritikken mot nettdebatten har økt i tiden etter 22. juli 2011 og terrorangrepet mot Regjeringskvartalet og Utøya. Kritikken er blant annet basert på tanken om at ideologien som lå til grunn for terrorhandlingene hadde fått grobunn i lukkede miljøer på Internett. Miljøer som enklere kan pleie kontakt og dele tanker og ideer fordi Internett reduserer betydningen av geografisk avstand. Det hevdes at disse miljøene trolig ikke hadde hatt nok medlemmer til å utgjøre et meningsfullt fellesskap uten denne komprimeringen av tid og sted (Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen, & Wollebæk, 2013, s. 111). Noen peker også på nettdebatten som et sted hvor det bygges opp under en innvandringsfiendtlig offentlighet (Ihlebak, Løvlie, & Mainsah, 2013, s. 224). Og det stilles spørsmål ved hvorvidt nettavisenes redaksjoner utøver tilfredsstillende kontroll over debatten (Bangstad & Vetlesen, 2011).

Et av de sentrale spørsmålene i denne diskusjonen har handlet om hvorvidt nettavisene bør forhåndsmoderere sine diskusjonsfora og kommentarfelt. De fleste norske nettaviser modererer sine kommentarfelt i ettertid (Staksrud, et al., 2014, s. 85). Forhåndsmoderering krever mye arbeid, men det gjør det mulig å filtrere bort uønskede innlegg før de blir del av debatten (Wright, 2006, s. 560). Men Baldersheim (2009, s. 181) påpeker at forhåndsmoderering gjør det vanskeligere og mindre relevant for folk å delta i debatten. Forhåndsmoderering «stopper debatten», skriver hun. Ved forhåndsmoderering tar det tid før kommentarene blir publisert, og de vil ikke alltid bli publisert kronologisk. Dermed blir kommentarene fjernet fra sin kontekst (Baldersheim, 2009, s. 181). Holt, R. (2004, s. 12) skriver at dersom vi styrer diskusjonene på Internett vil folks vilje til å delta i diskusjonsfora kunne avta, og det vil kunne skade potensialet Internett har som arena for offentlig diskusjon. En utfordring med åpne fora er at brukere som blir stengt ute bare trenger lage en ny profil for å fortsette å skrive innlegg (Wright, 2006, s. 557). De fleste norske nettmedia har valgt å publisere deltakernes innlegg uten at de blir forhåndsmoderert (Øvrebø & Moe, 2010, s. 8).

Selv om det er relativt bred enighet om moderators viktige plass i diskusjoner på Internett, er rollene til moderator og hvordan disse rollene fylles beskrevet i mindre detalj (Wright, 2006, s. 551). Wright (2006, s. 551) skriver at moderators rolle bør springe ut fra hensikten med diskusjonsforumet. Han skriver at det hovedsakelig finnes to perspektiver på moderering av nettdebatt. Det første innebærer at man kun skal moderere kommentarenes innhold. Dette kalles *innholdsmoderering*. Den andre innfallsvinkelen er mer deltakende og kalles (*inter*)*aktiv moderering*. Fora som baserer seg på innholdsmoderering bruker i hovedsak en stille form for moderering. Moderator redigerer og sletter innlegg uten å gi noen forklaring. En av ulempene med innholdsmoderering er blant annet at det kan skapes en konspiratorisk stemning blant deltakerne i debatten om man ikke forklarer hvorfor kommentarer blir slettet. Ved interaktiv moderering vil moderator redigere og slette innlegg, men han vil også arbeide for å opprettholde en saklig og høflig diskusjon. Dette skal han helst gjøre ved hjelp av overbevisning heller enn sensur (Wright, 2006, ss. 555-556). I sin undersøkelse av britiske politiske fora fant Wright (2006, s. 561) at det var størst sannsynlighet for å skape og opprettholde en debatt når moderator har en interaktiv rolle. Rollen bør defineres og styres ut fra retningslinjer fra institusjonen som driver forumet, og retningslinjene bør utarbeides av institusjonen i samarbeid med en gruppe interessenter (Wright, 2006, s. 563). Wright (2006) skiller mellom legitim og illegitim sensur i forbindelse med moderering:

Legitimate censorship occurs when messages are deleted that do not meet specific and open rules for debate that have been discussed and agreed upon by a range of stakeholders. Illegitimate censorship occurs when either the rules are too restrictive (normally because they were not openly discussed or visible), or if the rules are ignored or poorly enforced by the moderator (Wright, 2006, s. 554).

Sletting eller redigering av kommentarer kommer som regel etter en subjektiv vurdering av kommentarene opp mot kommentarfeltets regler. Beslutningen kan gjøres mindre subjektiv ved å innføre tydelige og detaljerte retningslinjer for moderatorene. Retningslinjene bør også være tilgjengelige for deltakerne i debatten (Wright, 2006, s. 557).

3.0 METODE

I dette kapitlet vil jeg presentere materialet som blir undersøkt i oppgava og metoden jeg har valgt for å svare på problemstillingen. I tillegg vil jeg se nærmere på metodens begrensninger og de mest sentrale etiske sidene ved forskning på Internett.

3.1 MATERIALE

Materialet består av kommentarfeltene knyttet til meningsartikler i tre av Norges største nettaviser. Jeg har valgt å analysere to kommentarfelt fra hver av nettavisene VG.no, Dagbladet.no og Aftenposten.no. Disse er valgt fordi de er Norges mest besøkte nettaviser (Medienorge, 2015). Samtidig hadde 93 % av norske husholdninger tilgang til internett i 2014, og av disse oppgir 88 % at de bruker internett på en gjennomsnittsdag (Statistisk sentralbyrå 2014; Statistisk sentralbyrå 2015). Dermed har storparten av nordmenn mulighet til å delta i eller lese debatter på internett. Ved å velge de mest leste nettavisene håper jeg å fange et bredest mulig spekter av kommentatorer.

For å finne kommentarfeltene benytter jeg avisenes egne søkefelt. Disse gir direkte tilgang til både kommentarfeltet og meningsartikkelen, og jeg kan begrense resultatene til en gitt periode. Søkeordene jeg bruker er «ytringsfrihet» og «Charlie Hebdo». Søket blir begrenset til perioden fra 07.01.15 til 31.01.15. Jeg velger denne perioden for at søkene i hovedsak skal lede til kronikker skrevet i etterkant av terrorangrepene på det franske satiremagasinet Charlie Hebdo. Ved å begrense tidsperioden til måneden etter angrepet, håper jeg å fange et øyeblikk hvor engasjementet i ytringsfrihetsdebatten fortsatt er høyt. Jeg velger også å inkludere «Charlie Hebdo» som søkeord. Debatten rundt Charlie Hebdo og terrorhandlingene innebar også en debatt om ytringsfrihet og ytringsansvar. Så selv om ordet «ytringsfrihet» ikke er direkte nevnt i søkeresultatet, kan artikler som nevner «Charlie Hebdo» fortsatt indirekte omhandle ytringsfrihet uten at ordet er nevnt. Jeg vil gi nærmere beskrivelser av innholdet i meningsartiklene i analysekapitlet.

Debatt om ytringsfrihet er valgt fordi dette er et tema som ikke har noen åpenbar fasit. Det kreves ingen ekspertise for å mene noe om ytringsfrihetens grenser. Jeg håper derfor at dette er et tema som legger til rette for en åpen debatt hvor flest mulig kan delta. Samtidig tror jeg

det vil kunne gi rom for lengre diskusjonstråder hvor det trolig er større sannsynlighet for å finne deliberative trekk.

Jeg velger å kun inkludere meningsartikler med kommentarfelt som inneholder over 30 innlegg. Denne begrensningen gjør jeg for å øke sannsynligheten for å finne diskusjonstråder og ikke kun individuelle innlegg. Det vil kunne gi større bredde i materialet når jeg analyserer kommentarfelt hvor det både finnes diskusjoner og mer monologiske trekk. I tillegg vil deler av materialet ikke passe inn i kodeskjemaet, da de ikke svarer på analyse spørsmålene. Eksempler på dette vil være innlegg som kun består av ytringer som «enig» eller innlegg som kun argumenterer for eller mot en mening uten å passe inn under analyse spørsmålene. I undersøkelsene til Winsvold (2013, s. 10) endte 21 % av innleggene uten kode. Jeg kunne risikere å ende opp med et lite antall innlegg ved å inkludere kommentarfelt med mindre enn 30 kommentarer. I utvelgelsesprosessen teller jeg kun at kommentarfeltene inneholder mer enn 30 innlegg. Jeg gjør ingen annen nærlesing for å unngå at mine forventninger til kommentarfeltene påvirker utvalget. Materialet består av seks kommentarfelt med lengder som spenner fra 35 til 1109 innlegg.

Kommentarfeltene på Dagbladet.no var allerede stengt for redigering da jeg begynte på denne oppgava. Kommentarfeltene på VG.no og Aftenposten.no ligger derimot fortsatt åpne for nye kommentarer. For at det ikke skal skje endringer i materialet underveis i analysen har jeg tatt skjermdump av alle kommentarfeltene. Skjermdumpene tok jeg 22.04.15, og det er disse som utgjør materialet.

3.2 INNHOLDSANALYSE

Denne oppgava bygger på en kvantitativ innholdsanalyse. En kvantitativ innholdsanalyse er «dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap» (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, s. 208). Med «objektiv» menes at andre forskere skal kunne analysere samme materiale og komme fram til samme resultat. For å legge til rette for slik intersubjektivitet må vi lage kategorier som er tydelige nok til at de gir lite rom for skjønn i kodinga (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, s. 208). Forskeren må også være bevisst på at teksten er produsert for å mene noe for andre, ikke bare for forskeren. Når vi reflekterer over materialets funksjon og betydning for andre enn oss selv, åpner vi også øynene for spenningene og

tvetydighetene i materialet. Da kan vi se teksten som mer enn bare tekst. Den utgjør også et meningspotensial. Vi kan nærme oss en forståelse av hvordan vi bruker teksten, og i dette ligger en forståelse av at all tekst må tolkes om den skal skape mening (Krippendorff, 2004, ss. 30-31). Gjennom analyse av større tekstmengder, kan vi beskrive mønstre og trekk i tekstene, og styrken til en innholdsanalyse er muligheten den gir til å analysere et større tekstmateriale på en effektiv måte (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, s. 207).

Metoden for denne oppgava er hentet fra Marte Winsvolds artikkel *Deliberation, Competition, or Practice? The Online Debate as an Arena for Political Participation*. Der tar hun utgangspunkt i en kombinasjon av de tre demokratiske idealene *deliberasjon*, *konkurrans*e og *deltakelse* når hun vurderer nettdebattens funksjoner. Winsvold (2013) gjør en innholdsanalyse av diskusjonsfora for å vurdere i hvilken grad nettdebatten lever opp til ett eller flere av de tre demokratiske idealene, deliberasjon, konkurranse og deltakelse. Slik vurderer hun om nettdebatten kan være et verdifullt tilskudd til samfunnsdebatten selv om den har blitt kritisert av teoretikere som måler den for deliberasjon. Winsvold presenterer en analyse av diskusjonsfora hvor deltakerne diskuterer lokalpolitiske spørsmål. Jeg vil bruke metoden hennes til å se nærmere på hvordan nordmenn diskuterer samfunnsverdier i nettavisenes kommentarfelt. Jeg velger å se nærmere på debatten om ytringsfrihet fordi dette er et tema som ikke har noen fasit. Det finnes ulike oppfatninger av hvor grensene for ytringsfriheten skal trekkes. Målet med analysen er å organisere materialet innen de tre idealene for å gi en oversikt over kommentarfeltets funksjon eller funksjoner i nettdebatten om samfunnsverdier. På denne måten vil denne oppgaven fungere supplerende til resultatene fra Winsvold (2013) og vi vil kunne se om det er forskjeller i hvordan nordmenn diskuterer på diskusjonsfora og kommentarfelt, og i hvilken grad debatten har endret seg siden hun samlet materialet i 2005.

3.2.1 KODING

Enhetene som skal kodes er individuelle innlegg. Hvert innlegg vil bli kodet etter hvilket eller hvilke demokratiske ideal det passer inn under. For å skille innleggene fra hverandre underveis i kodinga blir alle trådene nummerert fra 1 til antallet innlegg kommentarfeltet inneholder. Jeg vil ikke skille mellom innlegg som står alene og innlegg som svarer på andre innlegg. Dette valget er tatt fordi ikke alle svarinnlegg legger seg i diskusjonstråder. Noen kommentarer svever løst i kommentarfeltet selv om de tydelig svarer på tidligere innlegg. Disse innleggene ville dermed ikke blitt registrert som svar på andre innlegg selv om de i praksis er

det. Jeg har heller valgt å lage ei egen kode for innlegg som åpner nye diskusjonstråder. Dermed vil jeg kunne se hvilke ideal som preger innlegg som innleder samtaler.

For den praktiske gjennomføringen av kodinga, har jeg laget et kodeskjema. Eksempel på kodeskjemaet finnes i *vedlegg 1*. Skjemaet består av en x- og en y-akse, hvor y-aksen representerer innleggene kodet fra 1 til antallet innlegg kommentarfeltet inneholder. På x-aksen ligger analysespørsmålene i hver sin kolonne. I tillegg til analysespørsmålene inneholder analyseskjemaet en kolonne for innlegg som ikke koder under noen av de tre idealene og en kolonne for innlegg som åpner nye diskusjonstråder. Innlegg som ikke passer inn under noen trekk, blir gitt koden «ingen kode». Dette gjøres for å skape oversikt over hvor store deler av debatten som faller utenfor forskningsdesignet. Det er forventet at noe av debatten ikke vil passe inn, da Winsvold (2013) fant at 21 % ikke fikk noen kode. Men dersom større deler av kommentarfeltene ikke passer inn i designet, kan dette være et funn i seg selv. Kolonnen for innlegg som åpner nye diskusjonstråder, er lagd for at jeg skal kunne se om de skiller seg fra andre innlegg med hensyn på hvilke idealer de kodes under.

Når innleggene kodes, vil jeg stille alle analysespørsmålene til hvert innlegg. Innleggene kodes for om de svarer «ja» eller «nei» på hvert av analysespørsmålene. Jeg krysser av i kodeskjemaet for hver gang en kommentar svarer «ja» på et analysespørsmål. Der ett innlegg svarer «ja» for ett trekk to ganger, for eksempel om et innlegg har to avsnitt som begge koder under *validitet*, vil det kun bli registrert som ett tilfelle. Men et innlegg vil kunne kode for flere trekk fra samme ideal og trekk fra mer enn ett ideal. Et innlegg vil, som eksempel, kunne kode for både *validitet* og *prosedyre* fra idealet *deltakelse*. Samtidig kan innlegget også kode for *uenighet* fra idealet *konkurranse*.

3.2.2 ANALYSESPØRSMÅL

For å kode innleggene under de tre demokratiske idealene bruker jeg analysespørsmålene fra Winsvold (2013, ss. 6-8). Hun har utarbeidet disse spørsmålene fra de mest sentrale teoriene om idealene *deliberasjon*, *konkurranse* og *deltakelse*. Dette innebærer en deduktiv arbeidsmetode. Med deduksjon menes at «hypoteser som er utviklet og formulert deduktivt, avledes (...) som empiriske konsekvenser av teorier» (Ryen, 2002, s. 29). Fordi teoriene har til dels overlappende verdier, er noen trekk ved hvert av idealene utelatt fra analysespørsmålene. For eksempel står fri og åpen debatt sentralt innen både tanken om *deliberasjon* og del-

takelse. Idealene deliberasjon og konkurranse har også fellestrekk, blant annet i kravet om at alle sider av en sak skal presenteres (Winsvold, 2013). For å tydeliggjøre forskjellene mellom idealene har Winsvold (2013) fokusert analysespørsmålene på de trekk som skiller idealene fra hverandre. Winsvolds (2013, ss. 6-8) analysespørsmål er skrevet på engelsk, men for denne oppgava har jeg valgt å oversette dem til norsk.

For å identifisere trekk som samsvarer med idealet om deliberativt demokrati spør jeg:

- Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening? (informasjon)
- Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger? (tvil)
- Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet? (enighet)
- Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis? (endring)
- Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger? (vedkjenning)

For å identifisere innleggene som passer inn under idealet konkurranse, vil jeg stille disse spørsmålene:

- Fokuserer deltakerne på uenighet? (uenighet)
- Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger? (polarisering)
- Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter? (insistering)

For å kode innlegg under idealet deltakelse, vil jeg stille følgende spørsmål:

- Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipp eller prosedyrer? (prosedyre)
- Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet? (viktighet)
- Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse? (validitet)
- Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen? (regler)

3.5 AVGRENSNING

Jeg vil ikke analysere de teknologiske rammene kommentarfeltene skaper rundt debatten, men i drøftingen vil jeg reflektere over tilfeller hvor det er veldig sannsynlig at teknologien har påvirket debatten. Et eksempel på dette er innlegg som svarer på et annet innlegg, men er blitt stående uten tilknytning til det andre innlegget. Jeg vil også legge fram en kort beskrivelse av de teknologiske rammene for å vise konteksten rundt innleggene. Jeg vil ikke gå nærmere inn på hvordan funksjoner som «tommel opp/tommel ned»- eller «liker/liker ikke»-funksjonen påvirker debatten.

3.6 ETISKE REFLEKSJONER

Konteksten er sentral når vi analyserer ytringer. Med kontekst menes her både de teknologiske rammene som definerer muligheter og begrensninger for hvordan ytringene kan presenteres og mottas, i tillegg til den sosiale brukssituasjonen. Når vi forsker på nettdebatten bør vi være oppmerksomme på vår begrensede innsikt i ytringenes sosiale kontekst (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 109). Vi vet lite om deltakerne i debatten, og det knytter seg derfor usikkerhet rundt hvilket utvalg man sitter med. Når vi ikke vet hvem vi forsker på, er det vanskeligere å vite i hvilken grad dataene vi håndterer er sensitive (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 118). Som forskere må vi alltid lese med kritiske øyne når vi arbeider med debatt. Sensitive opplysninger kan finnes uavhengig av temaet som debatteres. Noen ytringer kan ved første øyekast oppfattes som lite sensitive. Dette kan for eksempel være ytringer som direkte eller indirekte beskriver avsenderens politiske ståsted. Refleksjon og skjønnsutøvelse står derfor i sentrum når vi skal forholde oss til datamaterialet. Vi må reflektere over hvilke etiske og kildekritiske implikasjoner sensitiv informasjon har for metoden (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014).

Kommentarfeltene som blir analysert i denne oppgava omhandler politikk og samfunnsverdier. Dette er tema som åpner for at deltakerne kan dele sine politiske ståsted. Slik informasjon faller inn under kategorien sensitive personopplysninger. I tillegg har to av nettavisene krav til at alle debattanter som deltar må opptre med fullt navn. Dette er direkte personidentifiserbare opplysninger. Både sensitive personopplysninger og direkte personidentifiserbare opplysninger faller inn under personopplysningsloven (Personopplysningsloven, 2000). Pro-

sjektet er derfor meldt inn til og godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) for behandling og oppbevaring av personopplysninger (Vedlegg 2).

Nettdebatten befinner seg i en gråsoner mellom offentlig og privat rom. Da mange forum har et svært begrenset antall deltakere kan deltakerne i debatten ofte ha en følelse av at de befinner seg i en privat sfære selv om de vet at innholdet ligger tilgjengelig for alle. Denne følelsen av å oppholde seg i et lukket rom, kan gjøre at man deler meninger og sider av seg selv en normalt ikke ville presentert i en offentlig debatt (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 110). Siden vi ikke har tatt del i dannelsen av dataene, har vi begrensede muligheter til å få utdypet tvetydige eller kontroversielle ytringer (Nesvold, Sjurseike, & Wadel, 2014, s. 118).

Kommentarfeltene jeg analyserer i denne oppgava har et relativt høyt antall innlegg, og en betydelig mengde deltakere. Dette kan tilsi at fenomenet beskrevet i forrige avsnitt ikke ville være like framtrædende. Men mange av innleggene er skrevet av de samme individene, og når vi leser kommentarfeltene i sin helhet er det disse som stikker seg ut. Noen deltakere tar så mye plass i debatten at de som er mindre aktive synes å forsvinne. I tillegg kan vi se tegn på at noen av deltakerne kjenner hverandre fra andre debattråder. Dette gjør at jeg ikke kan se bort fra at noen av deltakerne vil oppleve debatten som mer lukket enn den er i praksis. Dette har ikke påvirket utvelgelsen av materialet, men jeg vil ta hensyn til fenomenet når jeg presenterer sitater i analysen og drøftingen av resultatene.

3.7 METODENS BEGRENSNINGER

Materialet består kun av kommentarfeltene til seks meningsartikler innenfor en kort periode. Derfor kan ikke resultatene ses på som generaliserbare i noen betydelig grad. De vil kun gi en indikasjon på tendenser i denne typen debatter og supplere resultatene fra Winsvold (2013). I tillegg til dette utgjør ett kommentarfelt i underkant av 2/3 av materialet. Dette gjør at det er vanskelig å si noe generelt ut fra analysene av materialet, og prosjektets validitet synker med bakgrunn i dette. Validitet handler «først og fremst om relevansen av data og analyse i forhold til problemstillingen» (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, s. 26). En annen begrensning er at kodinga av dataene kan gi noe rom for subjektiv vurdering. Og siden dataene ikke krysskodes av en annen forsker, er ikke resultatene å anse som udiskutabelt reli-

able. Reliabilitet dreier seg om kvalitet og pålitelighet i innsamling, bearbeiding og analyse (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013, ss. 26-27).

Et sted hvor det vil være rom for skjønnsutøvelse er i innlegg hvor en er usikker på om deltakeren stiller et retorisk spørsmål eller er genuint interessert i et utdypende svar. Skal innlegget da kodes under trekket *informasjon* eller skal det ikke ha noen kode? I noen tilfeller kan svaret virke helt framme i dagen, men det vil fortsatt være forskerens fortolkning som er avgjørende for hvordan innlegget blir kodet. Med rom for tolkning er det alltid rom for mistolkning av deltakerens intenderte betydning. Jeg gir en nærmere beskrivelse av denne problematikken i kapittel 4.1.

Jeg har i ettertid tatt stikkprøver av 150 av mine egne koder. Av innleggene jeg kontrollerte, var jeg uenig i fem av de opprinnelige kodene. To av disse var innlegg jeg hadde gitt «ingen kode», men som jeg andre gang kodet under *uenighet*. De tre andre var først kodet under *uenighet*, men ble under stikkprøven gitt «ingen kode». At jeg fant innlegg hvor jeg selv var uenig med egen koding, kan tyde på at analyse spørsmålene gir noe rom for skjønn.

4.0 ANALYSE

Analysekapittelet er delt inn i tre underkapittel – ett for hver nettavis. I hvert delkapittel gir jeg først en beskrivelse av innholdet i artikkelen som danner utgangspunktet for kommentarfeltet, så gir jeg en nærmere beskrivelse av rammene rundt og oppsettet i kommentarfeltene. Deretter vil jeg presentere resultatene fra analysen. Resultatene blir presentert separat for hvert kommentarfelt. Jeg velger å presentere resultatene slik fordi materialet mitt består av ett relativt stort kommentarfelt som vil kunne skygge for de andre delene av materialet om de kun presenteres samlet. Ved å først dele resultatene på denne måten håper jeg å kunne vise variasjoner innad i materialet. I siste del av kapittelet vil jeg presentere resultatet samlet i én tabell.

I dette kapittelet vil jeg se på resultatene fra kodingen av de seks kommentarfeltene beskrevet i kapittel 3.1. Resultatene vil bli diskutert nærmere i drøftingskapittelet hvor de også vil bli sammenlignet med funnene fra Winsvolds (2013) artikkel *Deliberation, Competition, or Practice? The Online Debate as an Arena for Political Participation*. Jeg vil nå åpne kapittelet med to eksempler som viser hvordan jeg har arbeidet med kodingen av kommentarfeltene.

4.1 KODEEKSEMPEL

For å gi et innblikk i hvordan prosessen med å kode kommentarfeltene foregikk, vil jeg her legge fram to eksempler. Jeg vil vise to innlegg i sin helhet og forklare hvorfor jeg har tilskrevet dem sine respektive koder. Det første eksempelet er innlegg nummer 11 i kommentarfeltet under artikkelen «Den selvoppfyllende profetkrenkelsen» fra Dagbladet.no.

«Forbudet mot avbildning kom en stund etter koranen ble skrevet og det står ingenting i den om at Muhammed ikke kan avbildes»

Denne kommentaren står som et svar på et innlegg hvor det argumenteres for at noen muslimers følelse av krenkethet kan forsvares med at Koranen forbyr avbildning av profeten Muhammed. Vårt eksempel viser til dette forbudet, og at dette kom etter Koranen var nedskrevet. Dermed forsøker forfatteren av innlegg 11 å sette spørsmålsteget ved validiteten til argumentene en annen deltaker fremmer. Innlegget koder for trekket *validitet* under idealet *deltakelse*.

Neste eksempel kommer fra VG.no og kommentarfeltet under artikkelen «Et angrep på ytringsfriheten». Eksempelet er innlegg nummer 69 i diskusjonen. Innlegget kommer etter at andre deltakere har spurt hvorfor forfatteren av innlegg 69 på ulike punkt i debatten oppgir at han kommer fra flere forskjellige land. En deltaker [innlegg 68] skriver i denne tråden, at så lenge man er født i Norge, så er man nordmann. Innlegg 69 består av følgende spørsmål fra deltakeren som ble kritisert:

«Okei slutter dere å se meg som utlending hvis jeg sier at jeg er norsk?»

Det første vi observerer er at dette er et spørsmål. Deltakeren spør etter informasjon. Derfor hører innlegget til under trekket informasjon under det deliberative ideal. Samtidig kan vi oppfatte at det er et retorisk spørsmål. Spørsmålet legges fram som bevis på at utsagnet «er du født i Norge, så er du fra Norge uansett hvor foreldrene dine kommer fra» er ugyldig. Deltakeren setter spørsmålsteget ved validiteten til motdebattantens ytring. Innlegget kan derfor kode for både trekket *informasjon* og trekket *validitet*. Men å kode innlegget for trekket *validitet* innebærer at jeg tolker innlegget ut fra sammenhengen det står i. Siden enheten som skal kodes i denne oppgava er hvert innlegg for seg, vil dette innlegget kun bli kodet under *informasjon* innen idealet *deltakelse*. Winsvold (2013, s. 10) skriver at resultatene enklere kan sammenlignes med tidligere studier av nettdebatt om vi lar nivået for kodingen være individuelle innlegg.

4.2 VG.NO

Materialet hentet fra VG.no består av kommentarfeltene tilknyttet artiklene «Et angrep på ytringsfriheten» og «Je suis Charlie».

4.2.1 BESKRIVELSE AV MATERIALET

Artiklenes innhold

Artikkelen «Et angrep på ytringsfriheten» er en meningsartikkel skrevet av Roar Hagen. Artikkelen er publisert på VG.no 07.01.15 som en kommentar etter terrorangrepet mot det franske satiremagasinet Charlie Hebdo. Hagen arbeider som tegner for VG. I artikkelen uttrykker han sin støtte til Charlie Hebdo og peker på viktigheten av at vi står sammen. Han

skriver at «det er terroristene mot alle oss andre. De få som bruker vold og drap som virkemiddel, truer alle andre mennesker, uavhengig av hvilken nasjonalitet, religion eller etnisitet den enkelte av oss tilhører» (Hagen, 2015a). Videre skriver han om viktigheten av ytringsfriheten, og at det er en rettighet som vi aldri kan ta for gitt. Vi må fortsette å skrive og tegne, skriver han.

Artikkelen kan leses her: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/terrorangrepet-mot-charlie-hebdo/et-angrep-paa-ytringsfriheten/a/23369614/>

«Je suis Charlie» er også skrevet av tegneren Roar Hagen, men her skriver han om blasfemi. Han skriver om blasfemi og hva begrepet betyr for ham. Artikkelen åpner med en kort redegjørelse for religionsforfølgelsen i Europa gjennom historien. Han bruker dette som bakteppe for å forklare sitt syn på blasfemi. For som han skriver handler blasfemi for ham om kristendom. Når det gjelder andre trosretninger handler det om å forestille seg andres sårede følelser. Derfor har han valgt å ikke drive «harselas» med Jesus og Muhammed. Mye av debatten rundt ytringsfriheten har i denne omgang dreid seg om nettopp dette. Hvor går grensene for hva som er legitim religionskritikk (Hagen, 2015b)?

Artikkelen kan leses her: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/terrorangrepet-mot-charlie-hebdo/je-suis-charlie/a/23374215/>

Kommentarfeltets plass i nettavisen

På VG.no følger ikke kommentarfeltet direkte etter artikkelen. For å komme til kommentarfeltet, må vi scrolle forbi to lister med andre artikler om temaet. Først VGs egen liste, så en liste kalt «saker fra samarbeidende aviser». Deretter åpner kommentarfeltet med en kortfattet

Kommentarer

Har du en mening om denne saken? Vi løfter ofte opp de beste kommentarene! Du må bruke ditt egentlige navn, vær saklig, respekter andres meninger og husk at mange kan se hva du skriver. Brudd på **reglene** kan føre til utestengelse.
Vennlig hilsen Øyvind Solstad, ansv. for brukerinvolvering og sosiale medier i VG.
[Les mer om vår moderering](#)

 Legg til en kommentar ...

Publisert på Facebook også Publisert som **Jon-Arne Bilben Haugseth** ▾ **Kommenter**

 Jon-Arne Bilben Haugseth · Jobber for Brilleland Sandens, Kristiansand
Eksempel
Svar · Liker · Ikke følg innlegget lenger · for 2 sekunder siden

Bilde 1: Kommentarfelt fra VG.no

oppsummering av de viktigste reglene for debatten på VG.no. Feltet inkluderer også to røde hyperlenker som begge leder til en mer utfyllende utgave av debattreglene og en beskrivelse av hvordan VG.no moderer diskusjonen.

VG.no krever at alle som deltar i debatten skal opptre med fullt navn. For å bidra med innlegg på VG.no må deltakerne logge inn via Facebook. Innleggene de skriver vil dermed bli seende ut som eksempelinnlegget i *Bilde 1*. Kommentarfeltet benytter bildet og navnet deltakerne har oppgitt på Facebook. Rett bak navnet til deltakerne, står deres arbeids- eller bosted. De mest aktive i kommentarfeltene får i tillegg tittelen «toppkommentator» bak navnet. I nedre kant av kommentaren får andre muligheten til å svare på eller like innlegget. Selv kan man velge å slutte å følge sitt eget innlegg. Da vil man ikke få varsler når andre svarer på eller liker kommentaren. På samme linje i feltet er det oppgitt hvor ny eller gammel kommentaren er.

VG.no benytter tilsynelatende tilnærmingen innholdsmoderering. Når moderator fjerner innlegg på VG.no, er dette usynlig for andre deltakere. Moderator er heller ikke en synlig deltaker i kommentarfeltene jeg har analysert.

4.2.2 RESULTATER FRA KODINGA

Oppsettet til tabellene i de følgende kapitlene er hentet fra Winsvold (2013). Tabellene brukes til å presentere resultatene fra kodingen. Tallene som blir oppgitt er prosentvis fordeling av idealene innen kommentarfeltene. Grunnlaget for utregningen ($N =$) er antallet innlegg med kode. Det betyr at innlegg som ikke svarer på analyse spørsmålene ikke er inkludert.

Et angrep på ytringsfriheten

Kommentarfeltet under artikkelen «Et angrep på ytringsfriheten» av Roar Hagen inneholder 132 innlegg. Av disse er det 18 innlegg som starter nye diskusjonstråder. *Tabell 1* gir en oversikt over prosentvis fordeling av innlegg innen de tre idealene fra artikkelen «Et angrep på ytringsfriheten». Tabellen gir også oversikt over hvor mange prosent av innleggene som fordeler seg på de ulike trekkene innenfor hvert av idealene. I kommentarfeltet var det 44 innlegg (33 %) som ikke passet inn under noen av trekkene og ble stående uten kode. Disse 44 innleggene er ikke tatt med i utregningen av prosentene i tabell 1. Det betyr at 88 kommentarer ($N = 88$) danner grunnlaget for utregningen.

Dette kommentarfeltet skiller seg noe ut fra resten av materialet. Det er det eneste kommentarfeltet hvor et større antall innlegg koder under idealet for *konkurranse* (53 %) enn det er innlegg som koder for idealet *deltakelse* (33 %). En grunn til dette kan være at første halvdel av tråden er dominert av en diskusjon hvor én deltaker argumenterer for at Islam er en religion som oppfordrer til fred og respekt. Deltakeren blir møtt med motargumenter av flere andre, men begge sidene er låst i sine ståsted. Diskusjonen er preget av ytringer som «dere vil aldri skjønne» og «islam=underkastelse». Dette er ytringer som demonstrerer at deltakerne ikke beveger seg mot noen felles forståelse. Innleggene som koder for trekket *uenighet* (40 %) er i flertall i kommentarfeltet. De fleste av disse er konsentrert mellom innlegg 10 og 56, men de er også fordelt noe mer ujevnt utover resten av kommentarfeltet. Trekket kan ses tydelig i utsagn som «Totalt uenig. Ingenting unnskylder drap» [Innlegg 42]. Denne typen utsagn er typiske for dette kommentarfeltet. En deltaker kommer med et argument. Så kommer en annen med et motargument. Deltakerne nærmer seg aldri eksplisitt en felles forståelse, og ingen innlegg er kodet under trekket *endring* (0 %). Det var altså ingen deltakere som tydelig ga uttrykk for å ha endret mening. Men som Winsvold (2013, s.11) skriver kan dette fortsatt ha skjedd. Sannsynligvis er denne prosessen sterkt internalisert og derfor vanskelig å observere.

Trekket som var mest synlig fra idealet *deliberasjon* (25 %), var trekket hvor deltakerne spør om mer *informasjon* (16 %). Dette trekket kommer hovedsakelig til syne ved at deltakerne spør hverandre om å utdype utsagn eller å begrunne argumenter. Noe av det mest problematiske med trekket *informasjon* er å skille mellom hypotetiske spørsmål brukt som retoriske virkemiddel og tilfeller hvor deltakeren oppriktig er interessert i mer informasjon. Dette problemet er, som tidligere nevnt, løst ved at alle slike tilfeller er kodet for trekket *informasjon*. På denne måten vil ikke min tolkning av ytringens tone være avgjørende for hvordan innlegget kodes. Som Krippendorff (2004, s. 31) skriver innebærer den kvantitative innholdsanalysen ofte tolking fra forskerens side fordi lesing av tekst i seg selv innebærer tolking. Den intenderte mening med en ytring er ikke alltid det samme som mottakeren oppfatter. En ytring som «slutter dere å se meg som utlending hvis jeg sier at jeg er norsk?» vil kunne være ment som et retorisk spørsmål, men det har ikke lenger denne funksjonen når de andre deltakerne velger å svare.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	16	25
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	1	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	5	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	0	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	3	
Konkurranse	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	40	53
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	7	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	9	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipp eller prosedyrer?	13	33
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	3	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	15	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	2	

Tabell 1: Et angrep på ytringsfriheten (N = 88)

Je suis Charlie

Kommentarfeltet under artikkelen «Je suis Charlie» av Roar Hagen, inneholder 143 innlegg. Av disse ble 69 innlegg (48 %) stående uten kode. Dermed danner 74 kommentarer grunnlaget for utregningen av prosentene i *tabell 2*.

Som *tabell 2* viser, består kommentarfeltet av en relativt stor andel innlegg som koder under idealet *deltakelse* (57 %). Det er 23 prosentpoeng mellom idealet *deltakelse* og idealet *konkurranse* (34 %). Selv om noen deltakere er med i diskusjonen gjennom store deler av kommentarfeltet, er det til forskjell fra i kommentarfeltet under artikkelen «Et angrep på ytringsfriheten» ikke hovedsakelig én deltaker som står i lås mot flere andre. Derimot er det stort fokus på argumentenes *validitet* (36 %). En deltaker kaster seg inn i en diskusjon mellom to

andre med ytringen «jeg har lest flere biografier om Newton. Det står ingen steder at han var teolog» [innlegg 36]. Ytringen svarer på en av deltakernes uttalelse om at Newton ikke er et godt eksempel på vestlige forskere som ble motarbeidet av kirken – en ytring som også satte spørsmålsteget ved validiteten til et tidligere argument. Det er tydelig at deltakerne er kritiske til hverandres ytringer. Ved å være kritiske til hverandres ytringer og argumenter oppfordrer deltakerne til en mer saklig og faktabasert debatt.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	4	19
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	0	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	12	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	0	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	3	
Konkurranse	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	23	34
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	8	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	3	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipper eller prosedyrer?	8	57
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	14	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	36	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	0	

Tabell 2: Je suis Charlie (N = 74)

4.3 AFTENPOSTEN

Materialet fra Aftenposten.no består av de to artiklene «Ytringsfrihet – deres 'fredelige' måte å drepe på» og «Svar til kronikken: Ytringsfrihet – deres 'fredelige' måte å drepe på»

4.3.1 BESKRIVELSE AV MATERIALET

Artiklenes innhold

«Ytringsfrihet – deres 'fredelige' måte å drepe på» er en meningsartikkel skrevet av Kamilla Sadol. Den er publisert i Si;D-seksjonen på Aftenposten.no etter at artikkelen kom på tredje-plass i en skrivekonkurranse. Si;D er en del av Aftenposten hvor de legger spesielt vekt på å slippe til unge stemmer. Skrivekonkurransen tok utgangspunkt i spørsmålet «Hva er ytringsfrihet for deg?». Meningsartikkelen er Sadols svar. Hun forteller hvordan hun opplevde å komme til Norge som syvåring og bli lært at ytringsfriheten er et gode som innebærer respekt for hverandre og at ytringer skal baseres på fakta. Hun opplevde så at ytringsfriheten ble brukt til å angripe hennes religion og etnisitet. Spesielt legger hun vekt på hvordan norsk presse framstiller muslimer. Ytringsfriheten kan ikke bevares uten at vi har respekt og toleranse for alle, skriver hun. Samtidig skriver hun at om vi «ber om bråk, da får vi bråk». Hun mener vi ikke kan ytre oss ukritisk og forvente at det ikke får konsekvenser (Sadol, 2015).

Artikkelen kan leses her: <http://www.aftenposten.no/meninger/sid/Ytringsfrihet---deres-fredelige-mate-a-drepe-pa-7877607.html>

Den andre artikkelen fra Aftenposten.no har tittelen «Svar til kronikken: Ytringsfrihet – deres 'fredelige' måte å drepe på». Svaret er skrevet av lærer og samfunnsdebattant Assad Nasir. Han kritiserer spesielt Sadols sidestilling av ord og våpen. «Det er ikke ord, men mennesker som dreper» skriver Nasir. Videre skriver han at det er forståelig at man føler seg krenket når noen snakker stygt om ens religion. Men samtidig mener han vi må bli flinkere til å skille mellom kritikk av oss og kritikk av vår tro eller vårt livssyn. Nasir opplever det som bekymringsverdig at noen ungdommer vil innskrenke ytringsfriheten fordi de føler seg støtt eller krenket (Nasir, 2015).

Artikkelen kan leses her: http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Svar-til-kronikken-Ytringsfrihet--deres-fredelige-mate-a-drepe-pa-Det-er-ikke-ord_-men-mennesker-som-dreper-7882433.html

Kommentarfeltets plass i nettavisa

På Aftenposten.no ligger feltet «Mer fra debatt» mellom artikkelen og kommentarfeltet. Dette feltet viser seks små bilder med overskriftene til seks andre artikler. Selv om dette skaper avstand mellom artikkelen og kommentarfeltet har Aftenposten.no gjort kommentarfeltet mer synlig ved å legge inn en knapp «vis kommentarer» direkte etter artikkelen. Når man klikker på denne knappen, flyttes man automatisk ned til kommentarfeltet.

Kommentarfeltet markeres med et felt hvor det står «Velkommen til aftenpostens debatter». I tillegg får man en kort oppfordring til å dele sin kunnskap og erfaringer gjennom diskusjon. Aftenposten har uthevet med fet type at man må opptre med fullt navn for å delta i debatten. Utover det har de kun en lenke som leder til en annen side med reglementet for debatten. De oppgir også at debatten blir moderert i ettertid. I de to kommentarfeltene skjer modereringen etter prinsippet innholdsmoderering; moderator har ingen synlig rolle i debatten.

Bilde 2: Kommentareksempel fra Aftenposten.no

Bilde 2 viser en kommentar fra Aftenpostens kommentarfelt. Jeg har funnet to typer kommentarfelt hos Aftenposten.no. Under Sadols artikkel, ligger det et kommentarfelt av samme type som hos VG.no. Under Nasirs artikkel ligger det derimot en annen type kommentarfelt. Det er denne siste typen som er vist i *Bilde 2*, og det er denne typen som blir beskrevet nå. Til forskjell fra i det andre feltet, får deltakerne flere alternativer for å logge inn. De kan velge å

logge inn via Facebook, Twitter, Google, eller de kan lage en profil hos Disqus – en ekstern kommenteringstjeneste. All kommentering vil skje via Disqus-profilen. De andre sidene er kun alternativer som forenkler registrering og innlogging.

Der VG.no kun tilbyr en «liker»-funksjon, har Aftenposten.no to knapper. En knapp for «stem opp» og en for «stem ned». Ellers er oppsettet i kommentarfeltene relativt likt.

4.3.2 RESULTATER FRA KODINGA

Ytringsfrihet – deres fredelige måte å drepe på

Kommentarfeltet består av 125 innlegg, av disse er 43 (34 %) uten kode. Det vil si at 82 kommentarer utgjør materialet som medregnes i *tabell 3*.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	6	21
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	0	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	5	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	0	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	10	
Konkurranse	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	22	43
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens mening?	13	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	9	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipper eller prosedyrer?	15	52
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	10	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	30	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	2	

Tabell 3: Ytringsfrihet – deres fredelige måte å drepe på (N = 82)

Det dominerende idealet i kommentarfeltet er *deltakelse* (52 %), med trekket *validitet* (30 %) som mest framtreddende. Trekket *validitet* er, sammen med *uenighet* (22 %), trekket som synes å gi rom for de lengste kommentarene. Noen av deltakerne bruker mye plass på å dele opp andres argumenter for å demonstrere hvorfor de ikke holder vann. Blant annet er det en deltaker som bruker nesten en halv A4-side på å forklare hvorfor Islam ikke er et land, og at det ikke er farlig å være homofil i land som Tyrkia, Malaysia og Bosnia. Deltakerne bruker gjerne beretninger fra egne liv for å bygge argumenter, og vi ser utsagn som «jeg så flere homofile gå langs gatene» [innlegg 76]. Slike utsagn åpner for nye spørsmål om argumentenes validitet, og derfor danner slik argumentasjon ofte lengre tråder med innlegg som betviler gyldigheten til tidligere innlegg.

Svar til kronikken: Ytringsfrihet – deres fredelige måte å drepe på

Kommentarfeltet består av 35 innlegg. Av disse står 11 innlegg (31 %) uten kode. Dermed er det 24 innlegg som danner grunnlaget for prosentene i *tabell 4*.

I kommentarfeltet under meningsartikkelen som svarer på «Ytringsfrihet – deres fredelig måte å drepe på» er idealet *deltakelse* (63 %) det dominerende idealet. Dette er det eneste kommentarfeltet hvor idealet *deliberasjon* (33 %) er representert med en høyere prosent enn idealet *konkurrans* (25 %), men siden bare 24 innlegg er med i prosentregningen, er forskjellen mellom de to idealene i realiteten bare ett innlegg. Idealet *deltakelse* er representert i 15, *deliberasjon* i 7 og *konkurrans* i 6 innlegg. Dette kommentarfeltet utgjør som resultat av mange innlegg uten kode, et relativt lite materiale sammenlignet med de andre kommentarfeltene. Små forskjeller mellom de ulike trekkene vil oppleves større enn de i virkeligheten er siden antallet innlegg er så lite. Som vist over, gjør dette at *tabell 4* blir noe vanskeligere å forholde seg til enn tabellene hvor utvalget er større.

Som nevnt er idealet *deltakelse* (63 %) det mest representerte idealet i kommentarfeltet. Under idealet er det trekket *validitet* (29 %) som hyppigst blir brukt i diskusjonen. Vi kan se at det også er relativt stort fokus på trekkene *prosedyre* (21 %) og *viktighet* (17 %). Vi kan se et fokus på *prosedyre* og *viktighet* i ytringen:

«Nettopp fordi jeg tror hun gir uttrykk for følelser og meninger mange muslimungdommer har. Jeg er ikke enig med henne, men det er relevant at folk med ulike synspunkter kommer i debatt med hverandre, og ikke bare med meningsfeller»[Innlegg 24].

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	4	33
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	0	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	8	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	0	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	21	
Konkurrans	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	21	25
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	4	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	4	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipper eller prosedyrer?	21	63
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	17	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	29	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	0	

Tabell 4: Svar til kronikken: Ytringsfrihet - deres fredelige... (N = 24)

Deltakeren legger vekt på det demokratiske prinsippet om en åpen, offentlig samtale. I tillegg koder ytringen for trekket *vedkjenning* (21 %), da deltakeren eksplisitt gir uttrykk for å ha oppfattet andres argumenter. *Vedkjenning* er det trekket innen idealet *deliberasjon* som er representert i størst grad i kommentarfeltet. Kodearket for dette kommentarfeltet viser at innleggene som koder for deliberative trekk i hovedsak klynger seg mellom 19. og 24. innlegg, mens de andre idealene fordeler seg relativt jevnt i kommentarfeltet. Denne klyngen åpnet med at en deltaker forsøker å forene ulike standpunkt ved å peke på at Kamilla Sadols meningsartikkel er et relevant bidrag i debatten om ytringsfrihet. Samtidig viser deltakeren at det

er mulig å være uenig med budskapet i en annens ytring og likevel respektere personens rett til å fremme sine argumenter. Dermed åpner deltakeren for en diskusjon om hva Sadol vil med meningsartikkelen og hvorfor det er relevant at hun får bidra i samfunnsdebatten.

4.4 DAGBLADET

Materialet fra Dagbladet.no består av artiklene «Den selvoppfyllende profetkrenkelsen» og «Ytringsfrihet med bismak».

4.4.1 BESKRIVELSE AV MATERIALET

Artiklenes innhold

Meningsartikkelen «Den selvoppfyllende profetkrenkelsen» er skrevet av Martin Bjørnersen og er publisert 13. januar 2015 på Dagbladet.no. Bjørnersen argumenterer mot bruken av argumenter som framstiller Charlie Hebdos karikaturer som «rasistiske eller stigmatiserende mot muslimer». Han gjør dette ved å vise at noen karikaturer må ses i konteksten de er publisert innen. En del av karikaturene fra Charlie Hebdo er satiriske kommentarer på kontroversielle eller rasistiske ytringer og holdninger framlagt av maktpersoner eller organisasjoner og ulike grupperinger innen det franske samfunnet. Han skriver videre at det er naturlig at karikaturene blir rasistiske dersom de fjernes fra sin opprinnelige kontekst. Derfor må vi som ikke er kjent med fransk politikk og Frankrike som samfunn, sette oss inn i Charlie Hebdos sosiale kontekst før vi bastant hevder at karikaturene virker stigmatiserende mot muslimer (Bjørnersen, 2015).

Artikkelen kan leses her:

http://www.dagbladet.no/2015/01/13/kultur/meninger/charlie_hebdo/debatt/kronikk/37154149/

Den andre meningsartikkelen «Ytringsfrihet med bismak» er skrevet av stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet Christian Tybring-Gjedde og ble publisert 15. januar 2015 på Dagbladet.no. Tybring-Gjedde stiller seg kritisk til at norske politikere og mediekommentatorer nå aktivt forsvare ytringsfriheten. Han skriver at de gir uttrykk for viktigheten av det frie ord, men så snur de seg og tyr til personangrep når andre kommer med kontroversielle ytringer. Ved å angripe person heller enn sak risikerer vi å miste meningsmangfoldet vi hevder å for-

svare. Han skriver også at mange norske politikere roper høyt om ytringsfrihet og at de er «Charlie», men få våger å utfordre ytringsfriheten. Få tør stå alene (Tybring-Gjedde, 2015).

Artikkelen kan leses her:

<http://www.dagbladet.no/2015/01/15/kultur/debatt/kronikk/meninger/ytringsfrihet/37179954/>

Kommentarfeltets plass i nettavis

På Dagbladet.no finner vi et felt med overskriften «Dagbladets kommentatorer» og én framhevet kommentar mellom meningsartikkelen og kommentarfeltet. Denne ene kommentaren har moderatorene på Dagbladet.no vurdert som så konstruktiv at de vil framheve den for alle leserne. Av kommentarfeltene jeg analyserer er det bare dette som åpner med en framhevet kommentar. Etter denne framhevede kommentaren, ligger et felt hvor Dagbladet.no ønsker velkommen til debatt (Bilde 3). Her oppfordrer de alle til å reflektere over hvordan de vil framstå i debatten. Og de skriver at det ikke er forbudt å være anonym, men de oppfordrer likevel alle til å delta med fullt navn. Utover dette er oppsettet det samme hos Dagbladet.no som på Aftenposten.no.

 Velkommen til debatt. Tenk over hvordan du vil fremstå i det offentlige rom. Vi lar deg være anonym, men husk at å bruke fullt navn gir deg mer troverdighet. Hold deg til saken og vis respekt for de andre i kommentarfeltet. Vi ønsker at du deltar og beriker den offentlige samtalen, men vi ønsker en høflig tone. Vi sletter hatske, truende eller sjikanerende innlegg. Er din kommentar blitt slettet, og lurer på hvorfor? Send e-post til debatt@dagbladet.no, med ditt brukernavn.

Med vennlig hilsen *John Arne Markussen*, sjefredaktør

[Her kan du lese våre debattregler](#)

Kommentarer Nettsamfunn

 Recommend Nyeste først

Bli med i diskusjonen...

 Jon-Arne Haugseth · for noen sekunder siden

Eksempel

  · Rediger · Svar · Del

Bilde 3: Kommentareksempel Dagbladet.no

Dagbladet.no skiller seg fra de to andre nettavisene ved at de i tillegg til å åpne for anonyme deltakere, har moderatorer som er synlige og har en interaktiv rolle i debatten. Moderator har brukernavnet «dbdebatt», men de signerer i tillegg de fleste innleggene med eget fornavn. Moderatorene kommer med innspill og spørsmål i debatten. Dette innebærer at de gir beskjed når deltakerne beveger seg utenfor temaet for debatten eller bryter med debattereglene på andre måter. Moderator spør også om informasjon når deltakerne kommer med utsagn de ikke har informasjon om. For eksempel ble det lagt fram en påstand i kommentarfeltet under «Ytringsfrihet med bismak» om at to politimenn i Frankrike hadde tatt livet av seg i etterkant av terroraksjonen mot Charlie Hebdo. Da publiserte «dbdebatt» innlegget: «Har ikke fått med oss her at to lederskikkelser i politiet tok livet av seg. Har du noen lenker på det?» [Innlegg 447]. Av de to kommentarfeltene som er analysert er det bare i kommentarfeltet under «Ytringsfrihet med bismak» at moderator er veldig aktiv i debatten. Dette kan være på grunn av lengden på kommentarfeltet.

4.4.2 RESULTATER FRA KODINGA

Den selvopplyllende profetkrenkelsen

Kommentarfeltet i forbindelse med «Den selvopplyllende profetkrenkelsen» inneholder 72 innlegg. Av disse er 29 (40 %) uten kode. Det vil si at 43 innlegg danner grunnlaget for prosentene i *tabell 5*.

Dette kommentarfeltet er det eneste hvor alle tre idealene er jevnt fordelt. Det er bare to prosentpoeng forskjell mellom idealene. Vi kan også se tydelig at innleggene i hovedsak koder for ett trekk innen hvert av idealene. Innen idealet *deliberasjon* (35 %) er trekket *informasjon* (21 %) mest representert. Trekket kommer hovedsakelig til syne gjennom deltakere som spør hverandre om å utdype ytringer.

Trekket *uenighet* (26 %) er det mest brukte innen idealet *konkurranse* (36 %). At det i så stor grad fokuseres på uenighet kan tolkes som et tegn på hvor låst deltakerne er til sine standpunkter. Vi kan se dette i ytringer som «Det er feil. Det som gjør at vi står på stedet hvil er at venstresiden bruker høyresiden for å slippe å diskutere problemet» [innlegg 63]. Denne kommentaren ligger som svar på et innlegg hvor det argumenteres for at både høyre og venstre politiske fløy må ta sin del av skylden for at det er vanskelig å føre en konstruktiv debatt

om samfunnsverdier. Deltakeren gjør det klart at standpunktet er tatt og låst ved å åpne med påstanden «Det er feil». Dermed skapes eller forsterkes inntrykket av at det er to sider i denne debatten. To sider som vil ha vanskelig for å møtes.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	21	35
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	2	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	5	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	0	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	9	
Konkurrans	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	26	36
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	5	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	5	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipper eller prosedyrer?	2	37
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	2	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	30	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	5	

Tabell 5: Den selvopplyllende profetkrenkelsen (N = 43)

Innen idealet *deltakelse* (37 %) er trekket *validitet* (30 %) mest framtrædende. Også i dette kommentarfeltet ser vi at deltakerne legger fram argumenter som setter spørsmåltegn ved gyldigheten til motdebattantenes argumenter. «Forbudet mot avbildning kom en stund etter koranen ble skrevet...» [innlegg 11] skriver en deltaker. Han svarer på andre deltakeres henvisning til forbudet mot avbildninger av Mohammed. Det er i hovedsak denne typen innlegg som preger bruken av trekket *validitet* i debatten.

Ytringsfrihet med bismak

Kommentarfeltet i forbindelse med meningsartikkelen «Ytringsfrihet med bismak» er det lengste i denne undersøkelsen. Det består av 1109 innlegg. Av disse står 449 innlegg (40 %) uten kode, og prosentene i *tabell 6* er dermed basert på 660 innlegg.

Som i tre av de andre kommentarfeltene, er det også her en overvekt av trekk fra idealet *deltakelse* (46 %). Det innebærer et fokus på *validitet* (23 %) og *prosedyre* (14 %). Vi kan se eksempel på *prosedyre* i innspill som «I Norge har vi en tradisjon til felles med vesten ellers og det er ingen skal kunne dømmes uten etter lov» [innlegg 17]. Her viser deltakeren til prinsippet om at du er uskyldig til det motsatte er bevist. Han gjør dette for å irettesette en deltaker som kommer med ufunderte beskyldninger om at en norsk organisasjon støtter Den islamske staten økonomisk. Det er denne typen henvisning til lover og demokratiske prinsipper som preger innleggene som koder for trekket *prosedyre* i dette materialet.

I kommentarfeltet opptrer også *uenighet* (29 %) fra idealet *konkurranse* (36 %). Her dreier uenigheten seg i stor grad om Christian Tybring-Gjedde som person, og vi ser sprikende meninger om framferden til høyre og venstre fløy i det politiske Norge. I deler av kommentarfeltet er det tilsynelatende to grupper: en som ser på Tybring-Gjedde som en ærlig stemme i samfunnsdebatten. En deltaker skriver om Tybring-Gjedde at «Få er modigere i det politiske landskapet i Norge i dag» [innlegg 4]. Den andre gruppen beskriver meningsartikkelen som «hyklersk» og spør om han fortsatt «ville forsvart ytringsfriheten i samme grad om den gjaldt meninger han er helt uenig i» [innlegg 284].

Store deler av dette kommentarfeltet består av diskusjoner om politiske partier eller enkeltpolitikere, og det er noen trekk ved denne typen diskusjoner som blir tydelige. For det første dannes det raskt to fronter; en som holder med partiet eller politikeren, og en som er uenig. Disse frontene opprettholdes gjennom hele diskusjonen, og det er ingen eksplisitte eksempler på at deltakerne endrer mening. Måten de to frontene argumenterer baserer seg hovedsakelig på trekk innen idealet *konkurranse*, men tendensen brytes opp av innslag av trekket *validitet*. Uansett er dette trekk som brukes for å bryte ned motstanderens argumentasjon.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	14	23
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	<1	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	6	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	<1	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	4	
Konkurransen	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	29	36
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	5	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	2	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipper eller prosedyrer?	14	46
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	4	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	23	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	7	

Tabell 6: Ytringsfrihet med bismak (N = 660)

Siden dette kommentarfeltet består av relativt mange innlegg, får vi et innblikk i hvordan moderatorene hos Dagbladet.no arbeider. Moderator har en egen bruker med Dagbladets logo som profilbilde, og storparten av innleggene moderatorene skriver signeres med den aktive moderatorens fornavn. Når moderator sletter innlegg blir det stående «Denne kommentaren er slettet». Men jeg fant ikke mange tilfeller av kommentarer som er fjernet i dette kommentarfeltet. Det kan oppfattes som at den foretrukne strategien i Dagbladet.no er *aktiv moderering*. Det innebærer at moderatorene gjør deltakerne oppmerksom på debattreglene når de beveger seg på grensen. Når noen av deltakerne klager på at debattreglene er for strenge på Dagbladet.no, påpeker moderator at det finnes andre arenaer hvor debatten foregår ufiltrert. I tillegg tar moderator aktivt del i debatten ved å spørre om utdypende informasjon og å oppfordre deltakerne til å fortsette debatten. På et tidspunkt roser moderator deltakerne for at de har holdt et høyt nivå på debatten og hun oppfordrer dem til å formulere lengre innlegg og sende dem til debattredaksjonen.

4.5 SAMLEDE RESULTATER

Tabell 7 representerer de samlede resultatene for hele materialet. Materialet består av 1616 innlegg, hvor 645 av innleggene (40 %) står uten kode. Prosentene i tabellen baseres derfor på 971 innlegg. Av disse 971 innleggene er 660 fra kommentarfeltet til meningsartikkelen «Ytringsfrihet med bismak» og resultatene vil derfor i stor grad preges av dette kommentarfeltet.

Demokratisk ideal	Trekk	Analysespørsmål	Prosent av innlegg med det aktuelle trekket	Prosent av innlegg med trekk fra idealet
Deliberasjon	Informasjon	Spør deltakerne etter informasjon for å gjøre seg en mening?	13	18
	Tvil	Spør deltakerne eksplisitt om hvilken mening som er rett? Tviler deltakerne på egne meninger?	<1	
	Enighet	Forsøker deltakerne å forene ulike standpunkter? Fokuserer deltakerne på punkter hvor det finnes enighet?	6	
	Endring	Gjør deltakerne det eksplisitt kjent at de har endret meningene sine helt eller delvis?	<1	
	Vedkjenning	Vedkjenner deltakerne seg eksplisitt de andre deltakernes meninger?	5	
Konkurranse	Uenighet	Fokuserer deltakerne på uenighet?	29	38
	Polarisering	Overdriver eller karikerer deltakerne motdebattantens meninger?	6	
	Insistering	Insisterer deltakerne på egne meninger, eller avskriver motstanderens mening, uten bruk av argumenter?	3	
Deltakelse	Prosedyre	Fokuserer deltakerne på demokratiske prinsipp eller prosedyrer?	13	46
	Viktighet	Fokuserer deltakerne på temaets relative viktighet?	5	
	Validitet	Fokuserer deltakerne på argumentenes validitet og indre overenstemmelse?	24	
	Regler	Fokuserer deltakerne på reglene for diskusjonen?	6	

Tabell 7: Resultater for hele materialet (N = 971)

Tabell 7 viser at innleggene fra hele materialet fordelte seg utover de tre idealene på følgende måte: 46 % av innleggene ble kodet under *deltakelse*, 38 % kodet under *konkurranse*, og 18 % kodet under *deliberasjon*.

De tydeligste tendensene i materialet er et relativt stort fokus på *uenighet* (29 %) og *validitet* (24 %). Dette er trekk som gjennomgående har vist seg å dominere diskusjonene i materialet. Deltakerne legger vekt på forskjellene mellom egne og andres argumenter, og de benytter i relativt ofte argumenter for å så tvil om gyldigheten til andres argumenter. Men deltakerne viser sjelden til eksterne kilder når de argumenterer. Dette til tross for at deltakerne ellers fokuserer en del på *informasjon* (13 %). Deltakerne ber hverandre om å utdype eller begrunne ytringer relativt ofte i diskusjonene, men svarene de får består hovedsakelig av nye argumenter eller påstander som ikke er ankret i eksterne kilder. Når det er sagt, skal det også nevnes at deltakerne for det meste etterkommer hverandres forespørsler om utdyping eller mer informasjon. Selv om de nye svarene sjelden gir mer informasjon om hvor deltakerne har hentet argumentene.

Mye tyder på at deltakerne kommer inn i debatten og forlater den med tilsynelatende uendrede standpunkt. Det er få innlegg som koder for trekket *endring* (<1 %) og *tvil* (<1 %), noe som betyr på at deltakerne sjelden eksplisitt endrer mening eller gir uttrykk for usikkerhet rundt egne meninger. Men som nevnt skriver Winsvold (2013, s. 11) at å endre mening kan være en internalisert prosess, og at trekket derfor kan være vanskelig å observere i kommentarfeltet. Vi kan muligens trekke samme slutning om deltakernes manglende vilje til å eksplisitt uttrykke tvil om egne argumenter. Samtidig kan vi tolke det som at deltakerne indirekte støtter opp under idealet *konkurransen*. Når deltakerne ikke sår tvil rundt gyldigheten til egne argumenter, kan det tolkes som at det legges vekt på at debatten har to eller flere tydelige sider. De skaper et markert skille mellom egne og andres argumenter. Dermed legger deltakerne indirekte vekt på idealet *konkurransen* og da spesielt på trekket *uenighet*.

Selv om deltakerne har en debattstil som i ganske stor grad bygger på idealet konkurranse, så er det relativt få tydelige eksempler på trolling, flaming og personangrep. Men siden jeg ikke analyserer debatten fortløpende mens den pågår vil moderator trolig ha fjernet slike innlegg før jeg tok skjermdumpene som utgjør materialet. De restene av denne oppførselen som fortsatt finnes er hovedsakelig eksempler på deltakere som kverulerer på små detaljer og ikke vil la diskusjonen utvikle seg videre. Det er også en del tilfeller som grenser til personangrep, men disse er for det meste fokusert mot forfatteren av meningsartikkelen. Det er få tilfeller av deltakere som går til angrep på hverandre, men dette er som sagt noe moderator trolig vil ha sensurert tidligere.

Kommentarfeltene består av en relativt stor andel innlegg (40 %) som ikke passet inn i forskningsdesignet. Winsvold (2013) fant at kun 21 % av innleggene i hennes materiale ble stående uten kode. Denne store forskjellen i andel innlegg som ikke har kode, kan trolig forklares av at dette materialet er hentet fra nettavisenes kommentarfelt mens Winsvold (2013) hentet sitt materiale i diskusjonsfora. Diskusjonsforaene er i praksis noe mer lukket enn kommentarfeltene, da deltakerne aktivt må oppsøke diskusjonsforumet. En relativt stor andel av deltakerne i nettavisenes kommentarfelt kan ha besøkt siden for å lese artikkelen heller enn å delta i kommentarfeltet, og en betydelig del av kommentarfeltet består dermed av innlegg som kommenterer innholdet i artikkelen, men som ikke tar del i eller danner nye diskusjonstråder. Storparten av disse innleggene argumenterer for eller mot en sak uten at de svarer på noen av analyse spørsmålene. Dermed faller de utenfor materialet. Diskusjonsgruppene Winsvold (2013) undersøkte består av debatter opprettet av deltakerne. Dermed vil det trolig være færre innlegg som ikke er relatert til andre ytringer i debatten.

5.0 DRØFTING

I dette kapittelet vil jeg først drøfte rollene deliberasjon, konkurranse og deltakelse synes å spille i materialet. Deretter vil jeg se nærmere på hvordan moderering og anonymitet kan ha påvirket debattene jeg har analysert. Jeg vil så avslutte oppgava med en drøfting av hvordan disse aspektene sammen kan forme funksjonen kommentarfeltet har som arena for debatt.

5.1 IDEALENES ROLLER I KOMMENTARFELTET

Analysen av de seks kommentarfeltene fra VG.no, Dagbladet.no og Aftenposten.no viser at vi har ulike diskusjonsformer i debatt på internett. Men hvilken verdi har de ulike diskusjonsmåtene for den kollektive meningsskapingen, og hva gjør de med vår oppfatning av kommentarfeltet som arena for debatt? I teorikapittelet viste jeg til Winsvolds (2013) diskusjon om problemene med å begrense seg til å evaluere nettdebatten kun ut fra idealet om deliberasjon. Med utgangspunkt i hennes diskusjon og mine resultater vil jeg nå drøfte hvilken verdi de tre idealene deliberasjon, konkurranse og deltakelse kan ha for nettdebatten.

5.1.1 DELIBERASJON

Deliberasjon (18 %) er minst representert i kommentarfeltene. Vi kan observere *deliberasjon* hovedsakelig i form av innlegg hvor deltakerne ber om mer *informasjon* (13 %). Deltakerne svarer på andres innlegg med forespørsler om å få noe utdypet, og de spør andre deltakere om hvor de har funnet sine argumenter. Dette gjør diskusjonen fyldigere fordi deltakerne sjelden lar hverandre komme med ubegrunnede påstander. Deltakerne etterkommer ofte hverandres forespørsler om mer informasjon, men det er ikke alle som er like medgjørilige. I materialet fant jeg eksempler på innlegg hvor deltakerne kun omformulerte sine gamle ytringer og deltakere som går i forsvarsposisjon når de blir bedt om å utdype tidligere ytringer. Samtidig skal det være sagt at ikke alle forespørsler om mer informasjon oppleves konstruktive. Siden også retoriske spørsmål er kodet som informasjon, vil deler av dette materialet bestå av innlegg som kodes under *deliberasjon*, men som andre deltakere vil kunne oppleve som mer aggressive ytringer. Dette kan forklare hvorfor noen deltakere reagerer negativt på innlegg som kodes for *informasjon*, men det forklarer ikke alle tilfellene.

Deliberasjon er en tidkrevende prosess, noe som kan passe dårlig overens med kommentarfeltet som medium. Å delta i kommentarfeltene er normalt ingen betalt jobb, og å kommentere

er noe vi velger å gjøre på fritiden. Dette begrenser hvor mye tid vi kan bruke på diskusjoner i nettavisenes kommentarfelt. Selv om deltakerne ønsker å diskutere gjennom hele natten, så stenger flere av kommentarfeltene ved midnatt. Da går moderatorene for dagen, og det er ikke lenger mulig å kommentere. Det er ikke uvanlig at nettavisene stenger kommentarfeltene mellom klokken 24 og 07. Noe som skaper en obligatorisk pause på sju timer. Dette kan være lenge nok til at en debatt mister momentet. I tillegg kan kommentarfeltenes tempo og strømmen av nye kommentarfelt gjøre det mindre aktuelt å diskutere videre i eldre tråder. Nylig publiserte artikler med ferske kommentarer vil gjerne oppleves som mer attraktive for deltakerne enn artikkelen de kommenterte i går. Siden deliberasjon er en debattform som krever tid og refleksjon, vil kommentarfeltet som medium bare unntaksvis legge til rette for deliberasjon i begrepets rette forstand. For eksempel er det ikke utenkelig at deliberasjon kan finne sted når en sak er dekket over lenger tid med flere artikler som er åpne for kommentering. Dersom de samme deltakerne bidrar, vil de diskutere samme sak flere ganger med noe tid mellom hver debatt. Dette vil gi større rom for refleksjon mellom hver gang deltakerne møtes. Ved å observere deltakerne over tid, kan vi kanskje se at de beveger seg nærmere hverandres ståsted. Dette resonnementet legger til grunn at deltakerne fortsatt vil kommentere selv om de er enige med hverandre. I virkeligheten er nok dette er lite sannsynlig. Materialet for denne oppgava tilsier at deltakerne hovedsakelig oppsøker kommentarfeltet for å diskutere der det finnes uenighet. Så selv om deltakerne endrer mening eller tviler på egne argumenter, er det lite trolig at de vil vedkjenne seg dette på andre måter enn ved å trykke «tommel opp» på en annen deltakers innlegg. Dette kan forklare hvorfor trekket *informasjon* er det eneste av trekkene innen det deliberative ideal som er merkbart representert i materialet. Å uttrykke noen av de andre trekkene kan rett og slett oppleves som et lite tap i en konkurransepreget debattsituasjon.

5.1.2 KONKURRANSE

I teorikapittelet skrev jeg at vi gjerne trekker mot arenaer for diskusjon hvor vi deler interesser og meninger med de andre deltakerne (Bangstad & Vetlesen, 2011, s. 340). Dette er nok tilfelle på diverse nettfora og mer eller mindre lukkede grupper i ulike sosiale media, men i dette materialet svarer deltakerne i hovedsak på innlegg de er uenige med, og det er nettopp trekket *uenighet* (29 %), fra idealet *konkurranse*, som opptre hyppigst i materialet. Dette var noe overraskende da Winsvold (2013) fant at kun 2 % av innleggene i hennes materiale kodet for *uenighet*. Her fant jeg det største spriket mellom våre funn. Det kan være mange grunner

til denne forskjellen, men de mest åpenbare er typen debattarena og temaet som diskuteres. I denne oppgaven har jeg analysert åpne kommentarfelt som ligger i direkte tilknytning til artikler på nettavisene. Winsvold (2013) analyserte også åpne diskusjonsfora, men disse var egne sider som deltakerne måtte oppsøke. I tillegg var det deltakerne som selv opprettet nye debatter. Slike diskusjonsfora besøker man for å diskutere, mens deltakerne i kommentarfeltet kan ha klikket seg inn for å lese artikkelen. Når deltakeren når bunnen av artikkelen kan hun enten klikke seg ut av siden eller fortsette nedover kommentarfeltet. På denne måten oppsøker man ikke alltid kommentarfeltet for å diskutere. Dessuten er det trolig større sannsynlighet at man vil ta skrittet fra å være en passiv leser til å selv delta dersom man finner et innlegg man er uenig med. Det er også enklere å være uenig når temaet man diskuterer oppleves noe abstrakt. I denne oppgaven analyserte jeg diskusjoner om ytringsfrihet. Dette er et tema hvor det ikke finnes noen fasit, og hvor en myriade deltakere kan bidra. Winsvold (2013) undersøkte diskusjoner om lokalpolitiske saker. Dette er også diskusjoner som kan by på sterke følelser og høyt engasjement, men samtidig er deltakergruppen noe mer begrenset og diskusjonene baseres nok på fakta i større grad enn debatt om verdier. En debatt basert på følelser og abstrakte verdenssyn, vil gjerne gi større rom for uenighet enn en debatt basert på fakta.

Selv om *konkurranse* (38 %) ikke er mest representert, så er det dette idealet som er enklest å identifisere. Dette kan være en av grunnene til at nettdebatten er blitt beskrevet som useriøs. En passiv observatør vil kunne oppleve debatten som aggressive eller avvisende om han leter etter deliberasjon i kommentarfeltene. For diskusjonene preges av steile fronter. Men spørsmålet er hvordan personene som deltar opplever debatten. Ved å undersøke kommentarfeltene med øyne for at konkurranse kan ha en egenverdi, har jeg observert at deltakerne kan ta del i engasjerte og saklige diskusjoner selv om disse sjelden innebærer deliberasjon. Men hva er den demokratiske verdien til denne typen diskusjoner? Svaret på dette avhenger av hvilken rolle man mener debatten bør ha i demokratiet. Dersom debattens eneste formål skal være å lede samfunnsborgerne mot en felles forståelse, vil å stille to uforenlige deltakere overfor hverandre tilsynelatende være lite konstruktiv. Men dette tar utgangspunkt i at veien mot konsensus kan observeres. For selv om deltakerne ikke viser tegn til å endre eller tvile på egen mening, tar de likevel del av en debatt hvor argumenter blir satt på prøve. En slik meningsutveksling bør ikke beskrives som overfladisk eller udemokratisk bare fordi deltakerne ikke har et mål om å nå en felles forståelse og ikke eksplisitt gir uttrykk for å ha endret mening. Ved at deltakerne formulerer egne argumenter legger de også til rette for at andre kan

avvise hele eller deler av argumentet. Deltakerne prøver og feiler. De vinner og taper diskusjoner. Ved å legge fram argumenter på denne måten, skaper vi en situasjon hvor vi kan lære noe om argumentene våre og om argumentasjon generelt. Kunnskapen vi tar med oss fra diskusjonen, kan vi bruke til å forbedre egne argumenter og ferdigheter, og øke vår kunnskap om temaet før framtidige debatter. Vi kan også se at idealene *konkurranse* og *deltakelse* ikke er helt uavhengige av hverandre. Idealet *konkurranse* baserer seg på at deltakerne fortsatt står ved sine standpunkt når de forlater debatten (Downs, 1957, s. 253). Dette betyr ikke at deltakerne ikke lærer noe i løpet av diskusjonen. De kan få med seg ny informasjon som vil kunne endre måten de presenterer argumentene senere. Derfor er utdanningsaspektet ved idealet *deltakelse* sentralt også innen idealet *konkurranse*. Selv om deltakerne ikke nærmer seg hverandre eksplisitt i debattsituasjonen, kan vi ikke utelukke at aktiv deltakelse i en konkurransepreget debatt over tid kan bidra til kollektiv meningsskaping.

Nettdebatten har de siste årene møtt kritikk fra samfunnsdebattanter som ikke lenger orker eller tørr ytre seg offentlig (Moum, 2014b; Eide, 2013). Noen mottar trusler på livet og andre opplever debatten som så negativ at de ikke vil utsette seg for den lenger. Det er vanskelig å si noe sikkert om hvordan konkurranse påvirker den passive leserens opplevelse av debattens tilgjengelighet. På den ene siden kan de steile frontene i kommentarfeltet virke avskrekkende for leseren. Da vil steget fra å være observatør til å bidra med egne meninger kunne oppleves større enn det trenger være. På den andre siden kan det være enklere å danne og bidra med egne synspunkt når debatten er delt inn i tydelige standpunkt. Når man scroller gjennom kommentarfeltet, kan man raskt identifisere hva deltakerne argumenterer for eller mot, og hvilke sider av saken de vektlegger. Samtidig oppleves tempoet i diskusjonstråder preget av konkurranse som høyt og spennende. Som i andre konkurranser vil leseren oppleve at det er vinnere og tapere i kommentarfeltene. Dette skaper en dynamikk hvor en som føler hun har gode argumenter vil kunne bli med i debatten med håp om at hennes mening vinner. Slike dynamiske diskusjoner vil kunne være engasjerende og øke deltakernes interesse for å delta i samfunnsdebatten. På samme tid vil noen lesere muligens vegre seg for å delta nettopp fordi nettdebatten tilsynelatende har vinnere og tapere. Det kan føles ubehagelig å dele et argument som raskt blir overkjørt. Dermed må lesere som har et ønske om å bidra, vurdere om de vil bidra i en diskusjon de kan risikere å tape.

5.1.3 DELTAKELSE

Det er store likhetstrekk mellom mine resultater og resultatene fra Winsvold (2013). I hennes undersøkelser var det også *deltakelse* som var det dominerende trekket. Hun fant at 58 % av innleggene kodet for idealet, og 38 % av innleggene kodet for trekket *validitet*. I mitt materiale er idealet *deltakelse* (46 %) er mest representert. Idealet gjør seg hovedsakelig synlig i materialet ved at deltakerne setter spørsmålsteget ved eller avviser *validiteten* (24 %) til hverandres argumenter. Deltakerne fokuserer på at debatten skal bygges på saklig og gyldig argumentasjon. Samtidig viser materialet at deltakerne sjelden oppgir kilder når de presenterer nye fakta. Dette til tross for at internett er en nærmest uendelig kilde til informasjon. Tilgjengeligheten til informasjon kan være en av nettdebattens største fordeler. For på internett vil det normalt være mulig å finne dokumentasjon som taler for eller mot *validiteten* til et tidligere argument. Deltakerne kan med enkelhet åpne et nytt vindu i nettleseren. Der kan de søke seg fram til informasjon om saken de diskuterer og forsterke gamle eller bygge nye argumenter. I en muntlig debatt, vil ikke dette være mulig. Der må vi normalt forholde seg til den informasjonen vi tar med oss inn i debattsituasjonen og bruke den til å vurdere motstanderens argumenter. All ny informasjon vil komme fra motdebattantene eller en eventuell ordstyrer. Debatt på internett vil derfor i større grad legge til rette for at deltakerne kan vurdere hverandres argumenter opp mot informasjon som deltakerne ikke hadde med seg inn i debatten.

I hvilken grad deltakerne aktivt benytter seg av denne muligheten er derimot vanskelig å si, men i materialet for denne oppgava er det få tilfeller hvor deltakerne viser til nye kilder underveis i debatten. Dette betyr selvfølgelig ikke at deltakerne ikke oppsøker ny informasjon etter som nye argumenter blir presentert, men det sier muligens noe om graden av formalitet i kommentarfeltene. En lav grad av formalitet gir rom for at diskusjonene kan skje med mer eller mindre samme struktur som muntlige samtaler. Deltakerne kan presentere ny informasjon som sin egen, og der de henviser til ekstern informasjon virker det mer forstyrrende enn konstruktivt. En del bruk av hyperlenker kan skape brudd i kommentarfeltets høye tempo. Slike lenker fører deltakeren bort fra kommentarfeltet, og i tiden deltakeren bruker på å undersøke lenken kan andre ha drevet diskusjonen vekk fra det deltakeren opprinnelig ville kommentere. Samtidig kan hyperlenker i teorien lede deltakernes oppmerksomhet vekk fra kommentarfeltet og dermed kan deltakere falle ut av debatten.

Utdanning er blant debattens hovedfunksjoner innen idealet *deltakelse*. Dette innebærer at deltakerne får følelsen av å ta del i demokratiet og at de utvikler demokratiske ferdigheter (Pateman, 1970, ss. 24-25). I materialet stiller deltakerne spørsmål ved validiteten til hverandres argumenter, men i tillegg fokuserer de på demokratiske regler og *prosedyre* (13 %). Deltakerne bruker mye plass på å lære hverandre reglene for debatt, men de deler også sine forståelser av hvordan demokratiet fungerer. Deltakere som publiserer innlegg som bryter med demokratiske prinsipp blir gjerne satt på plass. For eksempel skriver en deltaker om sammenhengen mellom ytringsfrihet og muligheten til å bli publisert. Dette skjer i en diskusjon om hvorvidt Anders Behring Breivik ble sensurert i etterkant av terroraksjonen 22. Juli 2011. Deltakeren viser til at redaksjonene står ansvarlige for det de trykker, og at de derfor kan velge hva de vil publisere. Et slikt fokus på både debattregler og demokratiske prinsipp og prosedyrer kan både gjøre nettdebatten mer tilgjengelig og mer lukket. Personer som aldri har deltatt i nettdebatten vil kunne oppleve et slikt fokus som irettesettende heller enn konstruktivt. Det kan være vanskelig å tre inn i en debatt som tilsynelatende blir patroljert av deltakere med regelbok. Men på samme tid kan dette oppleves som en trygghet. Leserne kan observere at deltakere som tyr til flaming, trolling eller personangrep som regel blir konfrontert og irettesatt av andre deltakere. Nye lesere kan observere dette mønsteret og føle at de står mindre alene dersom de skulle velge å delta og en eller flere deltakere skulle gå til angrep. På denne måten kan fokuset på *deltakelse* oppleves som et sikkerhetsnett for nye deltakere i nettdebatten.

Nettdebatten kan virke avskrekkende på personer som kun ser de negative sidene. For internett kan være en arena hvor personangrep, trolling og flaming ødelegger forsøk på konstruktiv debatt (Enli & Skogerbø, 2008, s. 11). Samtidig kan vi se det som et positivt trekk at deltakerne har fokus på *deltakelse* (46 %). Dette kan fungere som en form for kollektiv oppdragelse siden deltakerne selv «arresterer» hverandre når debattreglene ikke blir respektert. Det er vanskelig å forutsi langtidseffektene av denne oppdragelsen, men det vil være overraskende om effekten på nettdebatten er negativ. Winsvold (2013, s. 8) skriver at nettdebatten kan være et øvingsfelt slik at deltakerne senere kan delta i diskusjoner på mer lukkede politiske arenaer. For de aller fleste vil engasjementet trolig aldri strekke seg forbi netttora og private samtaler, men ved å ytre sine meninger i åpne kommentarfelt deltar de i en offentlig politisk samtale. Slik er hver deltaker en ekstra stemme i samfunnsdebatten selv om de ikke deltar på andre arenaer. Så kan man diskutere i hvilken grad én ny stemme utgjør noen forskjell i

flommen av informasjon som internett representerer. Som Skogerbø og Winsvold (2008, s. 58) skriver, er det et fåtall som leser nettdebatten. Derfor kan vi anta at et innlegg midt i et kommentarfelt med titalls andre kommentarer sannsynligvis ikke vil ha stor rekkevidde.

5.2 MODERERING AV DEBATTEN

Når vi beskriver nettdebatten, brukes gjerne ord som «usaklig», «trolling» og «flaming». Disse beskrivelsene kommer i forbindelse med en oppfatning av internett som et sted hvor vi kan gjemme oss bak pseudonymer og ytre oss som vi vil uten frykt for konsekvenser. Materialet inneholder uten tvil eksempler på trolling, flaming og personangrep. Men disse dominerer ikke debatten. Så hvordan har det seg at vi i så stor grad forbinder diskusjoner på internett med trolling og usaklighet? En av grunnene til dette kan være følelsen trolling, flaming og personangrep gir når man er mottaker. Det kan oppleves aggressivt og truende når andre deltakere møter deg med disse virkemidlene. Disse følelsene kan kaste en skygge over en debattsituasjon som ellers kan ha vært positiv. For å hankses med deltakere som bryter debattreglene bruker nettavisene moderatorer. Ingen av nettavisene som er undersøkt i denne oppgava har valgt å forhåndsmoderere debatten, men de har ulike tilnærminger til moderators rolle i kommentarfeltet. Materialet består av to typer moderering: Aftenposten.no og VG.no er eksempler på nettaviser som bruker innholdsmoderering, mens Dagbladet.no har valgt aktiv moderering som tilnærming i sine kommentarfelt. Det vil si at moderator er helt usynlig i kommentarfeltene til VG.no og Aftenposten.no. Hos Dagbladet.no har moderator en mer synlig rolle. Når deltakerne beveger seg på kanten av debattreglene, gir moderator advarsler som er synlige for alle i kommentarfeltet. For det meste er dette advarsler som rettes mot alle deltakerne. Det er ikke mange tilfeller hvor moderator skriver spesifikt til en deltaker, men der dette skjer er det normalt i forbindelse med at deltakeren ikke vil holde seg til debattens tema til tross for gjentatte advarsler. For eksempel blir en deltaker tilsnakket fordi han kommer med flere innlegg som moderator oppfatter som usaklige og konspiratoriske.

Det kan også oppstå en konspiratorisk stemning i kommentarfeltet på grunn av moderering. Denne typen reaksjon på moderering kommer gjerne når deltakerne opplever at kommentarer blir slettet uten begrunnelse, eller når det er vanskelig å knytte modereringen opp mot debattreglene (Wright, 2006, ss. 555-556). Når debatten oppleves for restriktiv eller i tilfeller hvor moderators handlinger ikke står i forhold til debattreglene, kan deltakerne oppleve det som illegitim sensur. Det finnes eksempler på deltakere som reagerer på streng eller ubegrunnet

moderering i tre av kommentarfeltene som er analysert. En deltaker uttrykker at han føler seg «slettet», selv om moderator påpeker at han aldri har rørt deltakerens innlegg. Det er ingen åpenlys forskjell i hvor ofte slike utsagn opptrer i kommentarfeltene hvor det benyttes aktiv moderering kontra de som har tilnærmingen innholdsmoderering. Den største forskjellen er at hos Dagbladet.no har moderator muligheten til å svare på påstander om illegitim sensur. Dette er observert én gang i materialet. At moderator svarer på påstander om illegitim sensur kan i teorien åpne for en diskusjon om moderering av kommentarfeltet, men i dette tilfellet skjedde det ikke. Det er heller ikke sikkert en slik metadiskusjon vil kunne finnes sted i kommentarfeltet, siden de fleste nettavisene har debattregler som spesifiserer at diskusjonen skal dreie seg om temaet for artikkelen over kommentarfeltet.

Kommentarfeltet kan være en kilde til videre debatt i andre kommentarfelt eller i andre media. Selv om få leser kommentarfeltene, er det alltid noen i nettavisenes redaksjoner som følger diskusjonene. En moderator hos Dagbladet.no svarer en deltaker som spør hvorfor Dagbladet ikke har dekket en sak. Moderator skriver at hun ikke vet om saken er dekket, men at hun skal sende tipset videre [Innlegg 559, Ytringsfrihet med bismak]. Dette tyder på at informasjon fra kommentarfeltene kan finne veien inn i avisenes redaksjonelle stoff. Dermed kan deltakelse i norske nettavisers kommentarfelt i teorien bidra til forbedring og utdyping av samfunnsdebatten.

5.3 ANONYMITET

I materialet er det kun Dagbladet.no som har åpnet for at vi kan delta i kommentarfeltet uten å oppgi fullt navn. Derfor er det kun to kommentarfelt som legger grunnlaget for denne diskusjonen rundt anonymitet i nettdebatten. Dette er et relativt lite materiale å skulle trekke slutninger ut fra. Siden Dagbladet.no i tillegg skiller seg ut med tanke på tilnærmingen til moderering vil det være flere aspekter ved kommentarfeltene som skiller de fra hverandre. Diskusjonen vil derfor basere seg på mine inntrykk av disse to kommentarfeltene i forhold til resten av materialet.

Det lengste av kommentarfeltene i mitt materiale tillater at deltakerne er anonyme, men det gjør også et av de korteste. Derfor er det vanskelig å si noe om påvirkningen anonymitet har på diskusjonenes lengde. På den ene siden kan vi forvente at terskelen for å delta i anonym debatt er lavere enn i diskusjoner hvor deltakerne må stille med fullt navn. Blant annet kan

det synes at de anonyme deltakerne hos Dagbladet.no bidrar med noe lengre innlegg enn det som er vanlig hos både Aftenposten.no og VG.no. Men det kan ikke påstås at det kun er anonymitet som legger til rette for mer utdypende innlegg. Dette kan i tillegg skyldes aspekter som forskjeller i lesergruppe og generell debattkultur hos Dagbladet.no. På den andre siden kan noen oppleve at anonym debatt legger til rette for en krassere og mer aggressiv debattform og dermed velge å ikke bidra.

Kommentarfeltene hos Dagbladet.no byr til tider på en mer aggressiv debatt enn kommentarfeltene hos Aftenposten.no og VG.no. Dette kan være et resultat av at deltakerne hos Dagbladet.no kan opptre uten å identifisere seg, men det kan også være resultat av en større toleranse hos moderator. Moderator på Dagbladet.no har muligheten til å styre diskusjonene tilbake på rett spor. Dermed kan de trolig la deltakerne tøyne grensene noe lengre. Hos VG.no og Aftenposten.no har moderator kun mulighet til å slette innlegg som bryter debattreglene, og de vil muligens være strengere i hva de lar slippe gjennom kontrollen.

6.0 AVSLUTNING

Denne studien avdekket relativt få eksempler på deliberasjon blant innleggene i nettdebatten. Liknende funn ble også gjort hos Winsvold (2013). Men vi bør ikke avskrive nettdebatten kun på grunnlag av manglende innslag av deliberasjon. Vi bør heller bruke disse funnene som en ansporing til å søke andre innfallsvinkler for vurdering av nettdebattens funksjon og verdi. Ved å kun lete etter tegn på deliberasjon i nettdebatten, risikerer vi å overse diskusjonenes virkelige verdi. For mennesker møtes i ulike nettfora for å diskutere alt mellom himmel og jord. Man møtes for å samtale med likesinnede og diskutere med de man er uenige med. Disse diskusjonene oppleves til tider som aggressive og avvisende, men resultatene i denne oppgava har også vist at nettdebattantene kan være opptatt av både saklighet og redelighet overfor hverandre. De fokuserer på gyldigheten til hverandres argumenter, og de viser til demokratiske regler og prinsipp. Spesielt tyder resultatene på at mange oppsøker nettavisenes kommentarfelt for å diskutere med personer de er uenige med. Vi kan lese dette ut fra den store konsentrasjonen av innlegg som koder for trekkene *uenighet* og *validitet* fra henholdsvis idealene *konkurranse* og *deltakelse*. Selv om *validitet* er et trekk innen idealet *deltakelse*, så vil handlingen å stille spørsmålstegn ved gyldigheten til andres argumenter kunne støtte opp under eksisterende uenighet.

Et slikt fokus på uenighet kan være spesielt for nettavisenes kommentarfelt, da disse er åpne og kan tiltrekke seg mennesker fra en rekke meningsfællesskap. I andre fora for debatt, som Facebook og andre mer lukkede diskusjonsgrupper, vil det være enklere å finne nisjer hvor man kan diskutere med meningsfeller. På grunn av kommentarfeltets åpenhet og tilgjengelighet kan det fungere som en arena hvor god debatt kan finne sted. Ikke nødvendigvis god debatt som definert av deliberative teoretikere, men likevel debatt preget av saklige og velformulerte diskusjoner. Dette støttes av funnene i denne undersøkelsen. I flere av diskusjonene i materialet klarte deltakerne å belyse en sak fra flere sider uten at noen av partene forsøkte å ødelegge debatten. Som forventet inneholder materialet også tilfeller hvor deltakere skaper et vanskelig og negativt debattmiljø, og det er disse tilfellene som gjerne stikker seg ut når man scroller kjapt gjennom kommentarfeltet. Det er først når man studerer debatten nærmere at man blir oppmerksom på deltakerne som hever seg over nettrollene og bidrar til gode diskusjoner. At nettrollene er så synlige er trolig et av de største hindrene for at kommentar-

feltet kan bli en arena hvor folk flest ønsker å delta. Man står overfor et stort problem når profilerte samfunnsdebattanter ikke lenger orker eller tørr ytre seg offentlig på grunn av kommentarer på internett. Samtidig er det viktig at vi ikke avskriver nettdebatten fullstendig med bakgrunn i handlingen og ytringene til de få som forsurer ellers gode diskusjoner. Å kaste nettdebatten til side med bakgrunn i dette sender signaler om at deltakelse i diskusjonsfora på internett generelt innebærer slik destruktiv oppførsel. Dette til tross for at mange åpenbart deltar med konstruktive hensikter.

Mitt syn er at vi må finne en måte å opprettholde nettdebattens åpenhet og tilgjengelighet, men samtidig arbeide for at nettdebatten skal være en arena som ikke skremmer folk til taushet. Materialet viser at deltakerne til dels selv reagerer på uakseptabel adferd – det finnes en indre justis i spaltene – i tillegg til at kommentarfeltene modereres av nettavisene. Det hadde vært interessant å sammenligne nettavisenes kommentarfelt og andre, mer lukkede diskusjonsfora med tanke på forekomst av personangrep, trolling og flaming. En slik sammenligning ville kunne si noe om effekten av modereringen i nettavisene, og kanskje belyse hvordan kommentarfeltets tilgjengelighet påvirker debatten. Samtidig bør vi fortsette å eksperimentere med ulike tilnærminger til moderering av kommentarfeltene for å finne metoden som resulterer i en debatt som oppleves både åpen og trygg på samme tid.

Materialet tilsier at deltakerne ikke hovedsakelig bidrar i kommentarfeltet for å diskutere med likesinnede. Det er trekket *uenighet* som utgjør den største forskjellen mellom denne studien og Winsvold (2013). I materialet for denne oppgaven fikk hele 29 % av innleggene koden *uenighet*, mens Winsvold fant at kun 4 % av innleggene kodet for trekket. Denne forskjellen kan delvis skyldes kommentarfeltets relativt sentrale plass i nettavisene. Kommentarfeltet kan oppleves som en del av leseopplevelsen heller enn separat aktivitet, og dermed vil kommentarfeltet som arena ha potensiale til å nå et bredere publikum enn de fleste diskusjonsfora som krever at deltakerne aktivt oppsøker dem. Om det virkelig er slik at kommentarfeltene gir større rom for debatt mellom personer med ulike meninger, verdier og livssyn enn andre fora, er det uheldig å skjære hele nettdebatten over én kam ved å kalle den useriøs. Ulike medium vil kunne føre med seg forskjeller i debattkultur. Valg av modereringsform, anonymitet og brukergruppe vil kunne påvirke dynamikken i diskusjonene. Men som Winsvold (2013, s. 13) skriver, så er det likevel store likheter mellom hvordan vi diskuterer i nettdebatten og i andre media. Hun påpeker også at deltakerne i nettdebatten hverken er mer eller mindre opptatt av å søke felles forståelse enn mennesker som diskuterer i massemedia. Hvorfor skal vi da måle

nettdebatten mot en annen standard enn debatt i andre media? Videre skriver Winsvold (2013, s. 14) at vår oppfattelse av nettdebatten som en seriøs arena for debatt og vår vilje til å bruke argumenter fra nettdebatten på andre arenaer, avhenger av i hvilken grad vi opplever at nettdebatten følger de samme demokratiske normene som debatt på andre offentlige arenaer.

Ved å utvide vurderingskriteriene for debatt på internett til å omfavne mer enn deliberasjon, kan vi lære hvorfor noen stadig vender tilbake til ulike digitale debatt-arenaer til tross for nettdebattens noe frynsete rykte. Når vi kun fokuserer på deliberasjon, kan vi risikere å overse nettdebattens ulike funksjoner og verdier i deltakernes liv. Noen vil kanskje oppsøke kommentarfelt og nettfora med ønske om å nå en felles forståelse, men for andre kan kommentarfeltet handle om underholdning mer enn alvorlig debatt. Uavhengig av deltakernes motivasjon, så representerer hver deltaker en unik stemme i samfunnsdebatten. Det kan være en helt ny stemme eller en gammel kjenning. Selv om diskusjonene i nettavisenes kommentarfelt ikke hovedsakelig innebærer deliberasjon bør nettdebatten forbli et lavterskeltilbud hvor alle kan dele sine meninger og refleksjoner. Over tid vil også idealene *deltakelse* og *konkurranse* kunne lede til en felles forståelse. Ved at deltakerne argumenterer mot hverandre, lærer de samtidig noe om egne argumenter og om hverandres standpunkt. Dette betyr ikke at deltakerne vil endre mening på grunn av hverandres argumenter, men nye argumenter kan tilføre diskusjonen flere nyanser. Dermed kan deltakelse i nettdebatten etterhvert gi deltakerne og leserne innblikk i flere sider av en sak – selv om deltakerne sjelden eksplisitt endrer mening i kommentarfeltet. Etter Barbers (2003) beskrivelse er det engasjerte borgere som er hjørnesteinen i et sterkt demokrati. Så hva er verdien av én ny stemme i samfunnsdebatten? Og hvordan skiller vi mellom deltakelse og diskusjoner med og uten demokratisk verdi?

LITTERATURLISTE

- Andersen, M. A., & Eisenträger, S. (2015, april 23). *Derfor ringte VG kommentarfelt deltakerne*. Hentet mai 08, 2015 fra VG.no: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/flyktningkatastrofen-i-middelhavet/derfor-ringte-vg-kommentarfelt-deltakere/a/23440237/>
- Baldersheim, N. (2009). Er nettdebatten så ille som sitt rykte?: Et forsvar av debatten på Dagbladet.no. *Norsk medietidsskrift*, 16 (2), ss. 180-186.
- Bangstad, S., & Vetlesen, A. J. (2011). Ytringsfrihet og ytringsansvar. *Nytt norsk tidsskrift*, 28 (4), ss. 334-346.
- Barber, B. R. (2003). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Los Angeles: University of California Press.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2015, april 07). *politisk deltakelse utenfor tradisjonelle kanaler*. Hentet august 20, 2015 fra Bufdir.no: http://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Samfunnsdeltakelse/Politisk_deltakelse_utenfor_tradisjonelle_kanaler/
- Berg, I. (2011). *Nettdebatt og demokrati: styring eller anarki?* Oslo: Representralen, Universitetet i Oslo.
- Bergh, T. (1983). Forord. I T. Bergh, *Deltakerdemokratiet* (ss. 7-12). Drammen: Universitetsforlaget.
- Bjørnensen, M. (2015, januar 13). *Den selvoppyllende profetkrenkelsen*. Hentet mai 27, 2015 fra Dagbladet.no: http://www.dagbladet.no/2015/01/13/kultur/meninger/charlie_hebdo/debatt/kronikk/37154149/
- Case of Delfi AS v. Estonia, 64569/09 (Strasbourg juni 16, 2015).
- Dahlberg, L. (2001). The Internet and Democratic Discourse: exploring the prospects of online deliberative forums extending the public sphere. *Information, Communication and Society*, 4 (4), ss. 615-633.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: HarperCollins Publishers.
- Eide, C. (2013, september 25). *Slik hettes og trues disse kvinnene*. Hentet juni 20, 2015 fra TV2.no: <http://www.tv2.no/a/4127131>
- Elster, J. (1998). Introduction. I J. Elster, *Deliberative Democracy* (ss. 1-18). Cambridge: Cambridge University Press.

- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K., & Wollebæk, D. (2013). *Liker Liker Ikke: #Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Enli, G., & Skogerbø, E. (2008). Introduksjon. I G. Enli, & E. Skogerbø, *Digitale dilemmaer: nye medieformer, nye utfordringer* (ss. 9-17). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Eriksen, E. O., & Weigård, J. (1999). *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati: Jürgen Habermas' teori om politikk og samfunn*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Fairclough, I., & Fairclough, N. (2012). *Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students*. Abingdon: Routledge.
- Giæver, A. (2015, mars 22). *I skyggen av ytringsfriheten*. Hentet mai 06, 2015 fra VG.no: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/i-skyggen-av-ytringsfriheten/a/23418716/>
- Habermas, J. (1968). *Borgerlig offentlighet* (3. utg.). (E. Schwabe-Hansen, H. Høibraaten, & J. Øien, Overs.) Trondheim: Gyldendal Norsk Forlag.
- Habermas, J. (1984). *The Theory of Communicative Action, Volume One: Reason and the Rationalization of Society*. (T. McCarthy, Overs.) Boston: Beacon Press.
- Hagen, R. (2015a, januar 07). *Et angrep på ytringsfriheten*. Hentet mai 20, 2015 fra VG.no: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/terrorangrepet-mot-charlie-hebdo/et-angrep-paa-ytringsfriheten/a/23369614/>
- Hagen, R. (2015b, januar 15). *Je suis Charlie*. Hentet mai 20, 2015 fra VG.no: <http://www.vg.no/nyheter/meninger/terrorangrepet-mot-charlie-hebdo/je-suis-charlie/a/23374215/>
- Hoem, J., & Schwebs, T. (2010). *Tekst 2 null*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Holt, A. (2015, mars 26). *Åndelig burka*. Hentet mai 05, 2015 fra Nye meninger.no: http://nyemeninger.no/alle_meninger/cat1000/subcat1028/thread310219/
- Holt, R. (2004). *Dialogue on the Internet: Language, Civic Identity, and Computer-Mediated Communication*. Westport: Praeger Publishers.
- Ihlebak, K. A., & Ytreberg, E. (2009). Moderering av digital publikumsdeltakelse: idealer, praksiser og dilemmaer. *Norsk medietidsskrift*, 16 (1), ss. 48-64.
- Ihlebak, K. A., Løvlie, A. S., & Mainsah, H. (2013). Mer åpenhet, mer kontroll? Håndteringen av nettdebatten etter 22. juli. *Norsk medietidsskrift*, 20 (3), ss. 223-240.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2. utgave. utg.). Thousand Oaks: SAGE Publications Inc.
- Kristjánsson, M. (2015, april 24). *Mimir om VGTV: – Det var litt følt*. Hentet mai 25, 2015 fra Journalisten.no: <http://journalisten.no/2015/04/mobber-vgtv>

- Lüders, M. (2008). Synlighet og personvern. I G. Enli, & E. Skogerbø, *Digitale dilemmaer: Nye medieformer, nye utfordringer* (ss. 103-124). Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Lindholm, M. (2006). Maskespill og nettdebatt. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 23 (4), ss. 357-367.
- Medienorge. (2015). *Lesertall for norske nettaviser*. Hentet mai 16, 2015 fra Medienorge: fakta om norske medier: <http://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/253>
- Mossin, B. Å. (2015, juni 18). *Mediene skal straks fjerne ulovlige kommentarer*. Hentet august 10, 2015 fra Journalisten.no: <http://journalisten.no/2015/06/mediene-skal-fjerne-ulovlige-kommentarer-straks>
- Moum, A. V. (2014a, desember 03). *Legger om kommentarfeltet*. Hentet mai 19, 2015 fra Utrop.no: <http://www.utrop.no/Nyheter/Kulturnytt/28106>
- Moum, A. V. (2014b, november 10). *Mange er redde for å delta i nettdebatter*. Hentet juni 20, 2015 fra Utrop.no: <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/28105>
- Nasir, A. (2015, januar 30). *Svar til kronikken: Ytringsfrihet – deres fredelige måte å drepe på*. Hentet mai 20, 2015 fra Aftenposten.no: http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Svar-til-kronikken-Ytringsfrihet--deres-fredelige-mate-a-drepe-pa-Det-er-ikke-ord_-men-mennesker-som-dreper-7882433.html
- Nesvold, A., Sjurseike, R., & Wadel, C. C. (2014). Å bruke nettdebatter som kilde i forskning. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 55 (1), ss. 106-120.
- Pateman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Personopplysningsloven. (2000). *Lov om behandling av personopplysninger*. Hentet mai 10, 2015 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>
- Pressens Faglige Utvalg. (2015, juni 12). *Vær Varsom-plakaten*. Hentet august 20, 2015 fra Pressens Faglige Utvalg: <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Rasmussen, T. (2006). *Nettmedier: journalistikk og medier på internett*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke .
- Sadol, K. (2015, januar 27). *Ytringsfrihet – deres fredelige måte å drepe på*. Hentet mai 20, 2015 fra Aftenposten.no: <http://www.aftenposten.no/meninger/sid/Ytringsfrihet---deres-fredelige-mate-a-drepe-pa-7877607.html>
- Schafer, D. (2015, januar 30). *Anonymitet i den digitale tidsalderen*. Hentet mai 12, 2015 fra Aftenposten.no: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Essay-Anonymitet-i-den-digitale-tidsalder-7868290.html>

- Skogerbø, E., & Winsvold, M. (2008). Nettet som debattarena. I G. Enli, & E. Skogerbø, *Digitale dilemmaer: nye medieformer, nye utfordringer* (ss. 39-60). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Staksrud, E., Steen-Johnsen, K., Bernard, E., Gustafsson, M. H., A, I. K., Midtbøen, A., et al. (2014). *Status for ytringsfriheten i Norge. Resultater fra befolkningsundersøkelsen 2014*. Oslo: Fritt Ord, ISF, IMK, FAFO.
- Statistisk sentralbyrå. (2014, september 17). *Bruk av IKT i husholdningene, 2014, 2. kvartal*. Hentet april 20, 2015 fra Statistisk sentralbyrå: <http://www.ssb.no/teknologi-og-innovasjon/statistikker/ikthus>
- Statistisk sentralbyrå. (2015, april 14). *Norsk mediebarometer, 2014*. Hentet mai 20, 2015 fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/medie/aar/2015-04-14>
- Statistisk sentralbyrå. (2015, januar 05). *Organisasjonsaktivitet, politisk deltakelse og sosialt nettverk, leveårsundersøkelsen, 2014*. Hentet august 20, 2015 fra [ssb.no](http://www.ssb.no): <http://www.ssb.no/orgakt/>
- Strømsnes, K. (2003). *Folkets makt: medborgerskap, demokrati og deltakelse*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Stromer-Galley, J. (2002). New Voices in the Public Sphere: A Comparative Analysis of Interpersonal and Online Political Talk. *Javnost - The Public: Journal of the European Institute for Communication and Culture*, 9 (2), ss. 23-41.
- Stromer-Galley, J., & Wichowski, A. (2011). Political Discussion Online. I M. Consalvo, & C. Ess, *The Handbook of Internet Studies* (ss. 168-187). Chichester: Blackwell Publishing Ltd.
- Tornes, E. (2015, april 24). *Nei, det er ikke ufint av VGTV å ringe folk som skriver i kommentarfeltene*. Hentet mai 25, 2015 fra [Aftenposten.no](http://www.aftenposten.no): http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Nei_-det-er-ikke-ufint-av-VGTV-a-ringe-folk-som-skriver-i-kommentarfeltene-7994077.html
- Tybring-Gjedde, C. (2015, januar 15). *Ytringsfrihet med bismak*. Hentet mai 20, 2015 fra [Dagbladet.no](http://www.dagbladet.no): <http://www.dagbladet.no/2015/01/15/kultur/debatt/kronikk/meninger/ytringsfrihet/37179954/>
- Winsvold, M. (2013). Deliberation, Competition, or Practice? The Online Debate as an Arena for Political Participation. *Nordicom Review*, 34 (1), ss. 3-15.
- Wright, S. (2006). Government-run Online Discussion Fora: Moderation, Censorship, and the Shadow of Control. *British Journal of Politics and International Relations*, 9 (5), ss. 550-568.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Øvrebø, O. A., & Moe, H. (2010). Nettmedier og offentligheten: Vox Publicas netthøring om NRK-plakaten. *Norsk medietidsskrift*, 17 (1), ss. 4-25.

VEDLEGG 1: KODESKJEMA

Innlegg	1a (info)	1b (tvil)	1c (enighet)	1d (endring)	1e (vedkjenning)	2a (uenighet)	2b (polarisering)	2c (insistering)	3a (prosedyrer)	3b (viktighet)	3c (validitet)	3d (regler)	4 (støy)	5 (åpner)
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														
19														
20														
21														
22														

VEDLEGG 2: GODKJENNING FRA NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Martin Engebretsen
Institutt for nordisk og mediefag Høgskolen i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 17.04.2015

Vår ref: 42697 / 3 / LMR

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 09.03.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>42697</i>	<i>Slik forhandles det om verdier i nettdebatten</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Martin Engebretsen</i>
<i>Student</i>	<i>Jon-Arne Bilben Haugseth</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svtuit.no